

DI-LI-SHŪ
地理書

——^{lin}連

VĀN-KOH KWU-KYING Z-T'I YIU-TIN KÔNG-TSING
萬國古今事體有點講進

^{Yi-da-li}
以大利^[1]

相土所宜 利有攸往

以古爲鑑 動罔不臧

Kyün s
卷四

^{Yiæ-su lôh-væn} ^{nyin}
耶穌落凡 1852 年^[2]

NYINGPO
寧波

[1] 現譯爲意大利

[2] 即公元 1852 年

Di-ih Tsông 第一章

^{Yi-da-li} ^{ting yiu-ming-deo di-fông} ^{ziu-z} ^{Lo-mô}
以大利頂有名頭地方就是羅馬。

^{Ing-we tông-ts'u-ts} ^{Eo-lo-pô} ^{teng} ^{Üô-si-üô} ^{hyü-to} ^{koh-su} ^{dzong Da-Ing ih-dzih tao}
因爲當初子歐羅巴等^[1]亞細亞許多國數，從大英一直到

^{Üô-lah-pah} ^{lin} ^{Ah-fi-li-kyüô} ^{poh-pin di-fông} ^{tu z tao} ^{Lo-mô-koh} ^{ky'i tsing-kong-go} ^{tsæ wô}
亞拉伯^[2]，連阿非利加北邊地方，都是到羅馬國去進貢個。再話

ing-we yin-dzæ Eo-lo-pô nen-pin hyü-to di-fông   lin Moh-si-ko teng Nen Uô-me-li-kyüô keh-sing
因為現在歐羅巴南邊許多地方   連墨西哥等南亞美利加箇星
u-sen   tu z tseng-djong Lo-mô kyiao-wông   ziah-z feh hyiao-teh Lo-mô-koh kwu-z-tsin   teng
烏碎^[3]   都是尊重羅馬教皇。若是弗曉得羅馬國古時節^[4]等
kying-næn-kæn   z-t'i   k'ong-p'ô lin keh-sing hyü-to bih-koh   z-t'i yia long-tsong ve da-li ming-bah-go
今難問^[5]事體，恐怕連箇星許多別國事體也攏總大裏明白個。

[1] 和；跟。現代寧波話說「搭」

[2] 現譯為阿拉伯

[3] 地方

[4] 時候

[5] 現在

Yi-da-li miao-ts   z 'ah-li u-sen læ-go   shü-li m-neh wô-tih   dæn-z kwu-z-tsin yiu
以大利苗子^[1]是何裏烏碎來個，書裏噉得話的。但是古時節有
hyü-to Hyi-lah nying ts'in tao   Yi-da-li teng Si-kyi-li   deng-kæn   keh-lah Lo-mô shih-wô teng hyiang-fông
許多希臘人遷到以大利等西基里^[2]庵間。箇拉羅馬說話等鄉方
keh-sing   yiu hyü-to   z teng Hyi-lah siang-ziang-go
箇星，有許多是等希臘相像個。

[1] 土著

[2] Sicily，現譯為西西里

Tsih-jü næn-kæn Si-pin   c'ü-c'ü di-fông yüong-go z-ngæn tu z tso yang-shih-go   kyiao-leh Lo-mô-z
即如難問西邊處處地方用個字眼都是做樣式個，叫勒羅馬字。
Dæn-z keh-'ao z bing feh z Lo-mô di-fông c'ih-go   peng-læ tu z Hyi-lah di-fông tsia-læ-go   peh-ko
但是箇號字並弗是羅馬地方出個。本來都是希臘地方借來個，不過
yang shih yiu-tin kæ-ko   dæn-z ih-do-pun teng Hyi-lah-z tso yang-shih-go   Kyü Hyi-lah nying wô   keh-sing
樣式有點改過，但是一大半等希臘字做樣式個。據希臘人話，箇星
z-ngæn z ih-go   Fi-nyi-kyi nying   ming-z kyiao-leh   Kô-dah-mo-s   ta-ko-læ-go
字眼是一個腓尼基人——名字叫勒加達摩斯^[1]——帶過來個。

[1] Κάδμος，現譯為卡德摩斯。希臘神話人物，傳說是他將腓尼基字母傳入

希臘

Dæn-z ing-we Fi-nyi-kyi veng-li teng shih-wô tu teng Yiu-t'æ-koh di-fông ih yang-go tsæ-wô
但是因爲腓尼基文理等說話都等猶太國地方一樣個，再話

Hyi-lah-z yang-shih da-kæ teng kwu-z-tsin Hyi-pah-læ-z ts'ô-feh-to siang-mao ka wô-ky'i-læ Si-pun-pin yiu
希臘字樣式大概等古時節希伯來字差弗多相貌。介話起來西半邊有
keh-'ao Lo-mô-z jih-dzæ ky'ü-leh Fi-nyi-kyi teng Yiu-t'æ-koh nying
箇號羅馬字實在虧了腓尼基等猶太國人。

Ing-we Lo-mô nying læ-tih pa-go bu-sah peng-læ z teng Hyi-lah nying læ-tih pa-go tso bu-sah
因爲羅馬人來的拜個菩薩^[1]，本來是等希臘人來的拜個做菩薩
go peh-ko ming-z kôh-ying tsæ-wô Lo-mô veng-li teng kyiao-meng tu z Hyi-lah lah
個，不過名字各樣。再話羅馬文理等教門，都是希臘拉
tsia-ko-læ-go keh-lah keh sing z-t'i yia feh-pih ling-nga tsæ kông de
借過來個。箇拉箇星事體也弗必另外再講了。

[1] 神仙

Dzong Yia-su yi-zin nyi-sæn-pah nyin Ih-dzih tao næn-kæn Lo-mô-koh z-t'i ah-lah wa neng-keo
從耶穌以前二三百一一直到難間，羅馬國事體阿拉還能夠
hyiao-teh dzing-si ziah-z tsæ pi keh-go zông-zin z-t'i ing-we shü ky'üih-go vu-dzong k'ao-kyiu teng
曉得詳細。若是再比箇個上前事體，因爲書缺個，無從考究，等
Hyi-lah z-t'i ih-ying-go yia tu yiu-tin yi-hyü yi-jih-go
希臘事體一樣個，也都有點又虛又實個。

Yia-su yi-zin nyin wô yiu ih-go gyang-dao wông ming-z kyiao-leh Lo-mô-lu keh
耶穌以前 752 年，話有一個強盜王，名字叫勒羅馬魯^[1]：箇
Lo-mô dzing-ts z gyi tsôh go Ka z-'eo dzing-ts ti-ti gyi ah-di c'ü-siao gyi kah dzing-ts
羅馬城子是其築個。介時候城子低低。其阿弟取笑其，格城子
t'iao-ko-ky'i-de keh Lo-mô-lu ziu sang-ky'i coh ah-di do-læ tang-sah-de Keh-go z-t'i yia z
跳過去了。箇羅馬魯就生氣，捉阿弟馱來打煞了。箇個事體也是
yü-sin ih-go ziao-deo ts-tin tsiang-læ Lo-mô-nying coh-kwun dong ken-ko dzing-t'ong yiu tang-tsiang
預先一個兆頭，指點將來羅馬人只管動干戈，長通^[2]有打仗
z-t'i
事體。

[1] Romulus，現譯爲羅慕路斯。傳說中羅馬城的創建者

[2] 常常

Keh-pæn ts'ao-k'eo lao-nyüing m-neh s-deh-lön-ky'ün nying-kô tu feh k'eng tsiang zi-go nön he-peh
箇班草寇老嫗無得，四凸亂圈^[1]人家都弗肯將自^[2]個因許撥
gyi-lah tso lao-nyüing keh-lah Lo-mô-nying ziu ts'eng-c'ih ih-go kyi-kao læ iah-ding ih-go nyih-ts pa
其拉做老嫗。箇拉羅馬人就付出一個計較^[3]來，約定一個日子，擺

ih-zo le-dæ ziu ts'a-ky'i ts'ing s-gying s-yün keh-sing nying tu læ k'en
一座播臺，就差去請四近四遠箇星人都來看。

[1] 到處

[2] 自己，現代寧波話說「自家」

[3] 計策

Ziu yiu hyü-to nen-nyü lao-siao long-tsong-tseo-long-læ tsing hao læ-kæn k'en z-'eo hweh-r-jün yiu
就有許多男女老少攏總走攏來。正好來間看時候，忽而然有
ih-do-pæn nying tseo-c'ih-læ tsiang keh-sing do-kwu-nyiang yiu-yü-peh-dzing long-tsong ts'iang-leh ky'i de
一大班人走出來，將箇星大姑娘有餘不剩，攏總搶了去了。
Ts'iang-ky'i ts-'eo keh-sing tso ah-tia cü-kwu ziu ky'i-leh ping ky'i kyi gyi Keh-sing Lo-mô-nying ziu læ
搶去之後，箇星做阿爹主顧就起了兵，去救其。箇星羅馬人就來
nying-tsih Liang-pin dzing-shü tu pa-k'æ kw'a iao kao-tsin z-'eo keh-sing ts'iang-ky'i-kæn nyü-nying tu
迎接。兩邊陣勢都擺開。快要交戰時候，箇星搶去間女人都
tseo-c'ih-læ peng tao tông-cong-nyiang ky'ün liang-pin dô-kô 'o-ts z-de Gyi wô feh-leng 'ah-li
走出來奔到當中央，勸兩邊大家和止是了。其話：「弗論何裏
ih-pin tang-ying ah-lah pih-ding tu yiu sông-sing ziah-wô ah-lah peng-di-nying tang-ba shih-wô k'o-lin
一邊打贏，阿拉必定都有傷心。若話阿拉本地人打敗說話，可憐
ah-lah ziu m-neh ah-tia ziah-wô Lo-mô-nying tang-ba shih-wô k'o-lin ah-lah ziu iao tso kwu-sônglao-nyüing
阿拉就嘸得阿爹。若話羅馬人打敗說話，可憐阿拉就要做孤孀老孃
de
了。」

Liang-pin nying t'ing-meng keh-kyü shih-wô ziu dô-kô 'o-moh de dzong-ts'-ts-'eo 'eh-tæn-long
兩邊人聽聞^[1]箇句說話，就大家和睦了。從此之後合帶攏
tso-kô-sang ziang zi-kô nying ka kông-deh-læ
做家生，像自家人介講了來。

[1] 聽見，現代寧波話說「聽明」

Keh Lo-mô-lu tso nyin wông-ti Lo-mô-lu si-ko-ts 'eo keh-sing cü-'eo ziu
箇羅馬魯^[1]做 37 年皇帝。羅馬魯死過之後，箇星諸侯就
long-gyün feh k'eng tsæ lih wông-ti dæn-z pah-sing coh-kwun feh t'a-bing keh-sing cong cü-'eo yia feh
弄權，弗肯再立皇帝。但是百姓只管弗太平，箇星衆諸侯也弗
neng-keo djü-ah gyi-lah ziu dô-kô siang-liang kong-kyü ih-go dzæ-dzing hao-tin cü-kwu ming-z kyiao-leh
能夠治壓其拉，就大家商量，公舉一個才情好點主顧，名字叫勒
Nu-mô tso wông-ti
努馬^[2]，做皇帝。

[1] 原文錯印爲 Lo-mo-lu

[2] Numa Pompilius, 羅馬王政時期第二任國王

Keh-go Nu-mô yiu-tin ziang Hyi-lah-koh So-leng ka-go tso-nying yi ts'ong-ming yi kong-dao Gyi
箇個努馬有點像希臘國梭倫^[1]介個，做人又聰明又公道。其
sing-tsôh-c'ih hyü-to lih-fah læ wô z teng ih-go sin-nying dô-kô siang-liang-ts tso-go deh-we hao s-teh
新作出許多律法來，話是等一個仙人大家商量仔做個，特爲好使得
pah-sing-lah yü-kô k'eng i-djong-gyi
百姓拉愈加肯倚重其。

[1] Σόλων。古希臘改革家、政治家

Ping-ts'ia ing-we gyi hyiao-teh væn-pah tso nying z tsong iao yiu ih-pin dziah-gæ sing-li pih iao yiu-tin
並且因爲其曉得凡百做人，是總要有一邊着戩，心裏必要有點
p'ô-gyü keh-lah gyi eo pah-sing-lah kying-djong hyü-to bu-sah tsih z feh-hyü gyi-lah su-c'ih bu-sah-go
怕懼，箇拉其謳百姓拉敬重許多菩薩，只是弗許其拉塑出菩薩個
siang-mao læ
相貌來。

'Eo-deo kah-pih yiu ih-koh teng Lo-mô læ-tih tang-tsiang Liang-ts ping-mô we-long yi-kying kw'a iao
後頭隔壁有一國，等羅馬來的打仗。兩支兵馬會攏，已經快要
kao-tsin de tsiang-kyüing ing-we feh-sô-teh sông-diao hyü-to nying gyi wô shü-ying ni nyün-z
交戰了。將軍因爲弗捨得喪掉許多人，其話：「輸贏呢，原是
bu-sah tso-cü-go ah-lah neng-k'o liang-pin kôh-nying t'iao-shün sæn-go ing-yüong dô-kô te-siu bih
菩薩做主個，阿拉能可兩邊各人挑選三個英雄，大家對手趨
kao-ti ziah-z ng-lah keh-pin ying-de shih-wô ah-lah dông-pin mô-zông ziu sia 'ông-shü deo-voh
高低^[1]。若是爾拉^[2]箇邊贏了說話，阿拉蕩邊馬上就寫降書投伏
ng-lah
爾拉。」

[1] 較高下

[2] 第二人稱複數，現代寧波話說「僚」

Ü-z-wu Lo-mô-nying ziu t'iao-shün sæn-go cü-kwu z sæn hyüong-di ming-z kyiao-leh
於是乎羅馬人就挑選三個主顧，是三兄弟，名字叫勒
Ho-læ-si keh-deo pun-pin yia t'iao-shün sæn-go hao-lao yia z sæn-hyüong-di ming-z kyiao-leh
訶萊西^[1]，箇頭半邊也挑選三個好佬也是三兄弟，名字叫勒
Kwu-læ-si
古萊西^[2]。

[1] Horatii

[2] Curiatii

Keh loh te-siu kyi-jün dong-siu kao-tsin kôh-nying hyin-c'ih gyi-go peng-z læ ng ih tao ngô
箇六對手，既然動手交戰，各人顯出其個本事來。爾一刀，我
ih ts'iang tsin zông ih t'ong ziu yiu liang-go Ho-læ-si yi-kying teng-z-li peh keh-pin tang-sah-de dæn-z
一槍，戰上一通，就有兩個訶萊西已經登時裏撥箇邊打煞了。但是
keh-pin sæn-hyüong-di yia 'o-sæn tu yi-kying ziu-sông-liao de Đông-pin keh-go Ho-læ-si ih-k'en ziu yüong zông
箇邊三兄弟也和三都已經受傷了了。蕩邊箇個訶萊西一看就用上
ih-kyi kô-hyi-deo sôn tang ba-tsiang tseo-de Keh-pin sæn-hyüong-di ih-k'en-gyi tao-siang dao-tseo de hyüih-sing
一計，假戲頭算打敗仗走了。箇邊三兄弟一看其倒想逃走了，血心
feh k'eng hyih gyi ziu 'ô-sæn cü-kwu 'eo-pe kying-kying tse-zông ky'i Lo-mô-nying ih-k'en keh sih-shü feh-ziang
弗肯歇其，就下三主顧後背緊緊追上去。羅馬人一看箇式勢弗像
de ni keh-pin k'en-ts t'ao-z yi-kying ying tao-siu de feh teh-cü keh-go Ho-læ-si deo-nyin-cün
了呢，箇邊看仔討是已經贏到手了。弗得知箇個訶萊西頭扭轉
ih-k'en-zin-deo ih-go Kwu-læ-si yi-kying ts'ô yiu-æn lu kw'a iao tse-djôh kw'a de ing-we keh-go
一看，前頭一個古萊西已經差有限路，快要追着快了，因為箇個
cü-kwu sôn læ-leh ky'ing-k'ô yi pi keh liang-go peng leh kw'a keh-lah gyi sin ken-djôh Keh Ho-læ-si
主顧傷來勒輕可，又比箇兩個奔勒快，箇拉其先趕着。箇訶萊西
tæn-teng gyi kw'a gying-long-læ ziu dzong-sin tao-peng-cün-læ c'ih-gyi-peh-i di-ky'i siu z-ka ih-tao tsiang
單等其快近攏來，就從先倒奔轉來，出其不意提起手是介一刀，將
gyi sing-ming kyih-ko de Di-nyi cü-kwu læ yia peh gyi sah-diao de Di-sæn cü-kwu peng-læ z yi-kying
其性命結果了。第二主顧來，也撥其殺掉了。第三主顧本來是已經
ziu-leh djong-sông-liao ken-djôh gyi tsing-tsing hô-hen iao tang-gyi-ying z mæn-sang-lih-go ping-ts'ia lin-tsih
受了重傷了，趕着其真真呵𦵏，要打其贏是蠻省力個，並且連即
tang tu yia hao-vong teng gyi tang de Keh-pin nying sin deo-ông de 'eo deo pông-dzu Lo-mô nying tao bih-c'ü
打都也好留等其打了。箇邊人先投降了，後頭幫助羅馬人到別處
ky'i tang-tsiang dæn-z ing-we sing-siang iao tso-li-t'ong-nga-koh keh-lah Lo-mô nying tsiang gyi-lah di-fông
去打仗，但是因為心想要做裏通外國，箇拉羅馬人將其拉地方
t'ong-sing mih-diao-de
統性滅掉了。

Meng-go shih-wô

問個說話

Yi-da-li læ 'ah-li Lo-mô-koh læ 'ah-li Dza-we Lo-mô-koh z-t'i sön veng-nga pi bih-koh
以大利來何裏？羅馬國來何裏？咋會羅馬國事體算分外比別國
iao-kying ni Yi-da-li bao-z deng-kæn nying z 'ah-li læ go Lo-mô shih-wô teng z-ngæn hao tso bing-kyü
要緊呢？以大利暴時庖間人是何裏來個？羅馬說話等字眼好做憑據
feh Lo-mô-z peng-læ z 'ah-li c'ih-go Lo-mô veng-li teng kyiao-meng bu-sah keh-sing dza-we
弗？羅馬字本來是何裏出個？羅馬文理等教門、菩薩箇星，咋會
hao-vong ling-nga tsæ kông de Lo-mô-koh zông-zin kwu-z ah-lah neng-keo k'ao-jih feh Lo-mô dzing-ts z
好留另外再講了？羅馬國上前故事阿拉能夠考實弗？羅馬城子是
jü cōh-go Kyi-z cōh-go Lo-mô nying zin-deo dæ lao-nyüing yüong soh-go kyi-kao Lo-mô-lu
誰^[1]築個？幾時築個？羅馬人前頭抬老嫗用啥個計較？羅馬魯
si-ko-ts-'eo jü tsih-we Gyi tso-nying 'o-jü yia Ka z-'eo yiu dza-go tang-tsiang z-t'i
死過之後誰即位？其做人何如呀？介時候有咋個打仗事體？

[1] 現代寧波話說「啥人」

Di Nyi Tsông

第二章

Yia-su-yi-zin nyin yiu ih-go wông-ti ing-we gyi wông-ti tso-leh ăa cong cü-'eo teng cong
耶穌以前 409 年有一個皇帝，因為其皇帝做勒壞，衆諸侯等衆
pah-sing ziu tsiang gyi fi-diao 'eo-deo lih liang-go Tsong-kwun ziang Üô-tin di-fông tsong-kwun ts'ô-feh-to
百姓就將其廢掉^[1]。後頭立兩個總管，像雅典地方總管差弗多
gyün-ping yia z ih-nyin ih-zing
權柄，也是一年一任。

[1] 國王塔克文被廢，羅馬王政時代結束，發生於公元前 509 年，此處原文
年份有誤

Yiu ih-go tsong-kwun ming-z kyiao-leh Peh-lu-to gyi yiu liang-go ng-ts t'eo-bun tang-sön
有一個總管名字叫勒不魯多^[1]，其有兩個兒子，偷伴^[2]打算
dzing-gyiu iao siang ăæn-we-cün zin-deo fi-diao-go cü-kwu tsæ lih gyi tso wông-ti Peh-lu-to teh-cü ziu
仍舊要想挽回轉前頭廢掉個主顧，再立其做皇帝。不魯多得知，就
tsiang gyi liang-go ng-ts tu ding gyi si-ze ping-ts'ia wa iao k'ô gyi læ tao zi-go tông-min-zin sah-gyi-diao
將其兩個兒子都定其死罪，並且還要柯其來到自個當面前殺其掉。
Keh z æ-sih koh-kô pi zi-go ng-ts wa æ-sih
箇是愛惜國家比自個兒子還愛惜。

[1] Lucius Junius Brutus, 羅馬共和國第一任執政官

[2] 偷偷地；暗地裏

'Eo-deo yiu ih-go cü-'eo ming-z kyiao-leh Ko-li-o-læn ing-we pah-sing-lah tsiang gyi c'ong-kyüing
後頭有一個諸侯名字叫勒哥裏倭蘭^[1]，因為百姓拉將其充軍
de keh-lah gyi hyüih-sing siang pao-dziu Gyi tseo tao ih-go dih-koh di-fông ky'i t'iao-so ky'ün gyi-lah
了，箇拉其血心想報仇。其走到一個敵國地方去挑唆，勸其拉
fah-ping ky'i vah Lo-mô di-fông Ing-we keh-go Ko-li-o-læn peng-z hao tsæ-wô yi-z ts'ih-ts'-ts'ih-'eng
發兵去伐羅馬地方。因為箇個哥裏倭蘭本事好，再話又是切齒切恨
teng Lo-mô nying yiu ün-ky'i keh-lah 'ô-kô keh-sing nying ziu nyiang gyi pô-sæ Keh Ko-li-o-læn ziu
等羅馬人有怨氣，箇拉下家箇星人就讓其把帥。箇哥裏倭蘭就
ta-ling ih-do-de ping-mô tao-Lo-mô-koh læ sing-shü li-'æ-leh-kying Yi-kying kw'a tao-de keh-sing
帶領一大隊兵馬到羅馬國來，聲勢厲害勒緊。已經快到了，箇星
Lo-mô-nying ky'ih-hoh de ziu ts'a hyü-to cü-'eo teng da-fu ky'i gyiu-k'eng gyi Ko-li-o-læn tsih-i feh
羅馬人喫惟了，就差許多諸侯等大夫去求懇其。哥裏倭蘭執意弗
t'ing ih-ngæn feh ts'æ gyi-lah 'eo-deo yi ts'a ih-do-pæn tsi-s ky'i yia dzing-gyiu feh-siang ken Ka
聽，一眼弗睬其拉。後頭又差一大班祭司去，也仍舊弗相干。介
z-'eo Ko-li-o-læn ping-mô yi-kying tao-leh Lo-mô dzing-nga ts'ô-feh-to iao p'o-tsing kw'a-de ziu yiu
時候哥裏倭蘭兵馬已經到了羅馬城外，差弗多要破進快了。就有
ih-do pæn nyü-nying c'ün-leh su i-zông tseo-c'ih-læ Ling-deo cü-kwu ziu-z Ko-li-o-læn zi-go
一大班女人穿勒索衣裳，走出來。領頭主顧（就是哥裏倭蘭自個
ah-nyiang teng gyi zi-go lao-nyüing ling-leh ih-do-pæn nyü-nying ziu læ gyi-go min-zin gyü-tæn-lôh
阿孃等其自個老孃）領勒一大班女人，就來其個面前跪帶落，
k'eh-deo li-pa gyiu gyi k'o-lin gyi peng-di pah-sing Ko-li-o-læn ih-k'en tông-feh-ky'i tsih hao z-ka
磕頭禮拜，求其可憐其本地百姓。哥裏倭蘭一看擋弗起，只好是介
wô Ah-nyiang Lo-mô di-fông jih-dzæ ky'ü-leh ng kyiü-cün go tsih-z ngô tso ng-ts cü-kwu sing-ming
話：「阿孃，羅馬地方實在虧了爾救轉個，只是我做兒子主顧性命
z ih-ding næn-pao de Gyi ziu feng-fu siu-'ô ping-mô t'e-cün-ky'i dæn-z keh-pæn ping-mô tu ün-sing
是一定難保了。」其就吩咐手下兵馬退轉去，但是箇班兵馬都怨聲
mun-dao feh dzing-nyün k'ong-siu-læ k'ong-siu ky'i tseo-tao pun-lu-zông ông tsao-tsao tsiang Ko-li-o-læn sah-diao
滿道，弗情願空手來空手去，走到半路上快早早將哥裏倭蘭殺掉
de
了^[2]。

[1] Gnaeus Marcius Coriolanus, 羅馬將軍

[2] 本段講述羅馬-沃爾西戰爭（公元前 491–488 年）期間的一個傳說

Keh yi z tso ah-nyiang cū-kwu æ-sih peng-koh pi zi-go ng-ts wa yü-kô æ-sih yia-z tso
箇又是做阿孃主顧愛惜本國比自個兒子還愈加愛惜。也是做
ng-ts cū-kwu hyiao-jing k'eng t'ing ah-nyiang-go shih-wô pi zi-go sing-ming wa yü-kô dziah-djong
兒子主顧孝順，肯聽阿孃個說話，比自個性命還愈加着重。
'Eo-deo yiu ih-go nga-koh-wông dzong poh-pin ka tang-tsing Lo-mô di-fông læ Shü-li wô ka
後頭有一個外國王從北邊介打進羅馬地方來^[1]。書裏話，介
z-'eo yiu ih-go nying ming-z kyiao-leh Si-vo-la tao keh-pin ying-dza-li ky'i 'ang-ts' fæn-cün peh
時候有一個人，名字叫勒西伏刺^[2]，到箇邊營寨裏去行刺。反轉撥
'ô-kô k'ô-djôh de Keh nga-koh-wông ziu meng gyi z jü ts'a-læ-go eo gyi tsiao-c'ih dong-meo cū-kwu
下家柯着了。箇外國王就問其，是誰差來個，謳其招出同謀主顧
ming-z læ Ziah yiu pun-kyü hyü-wô lih-k'eh ziu tsiu-coh ng-go sing-ming Keh Si-vo-la ziu
名字來：「若有半句虛話^[3]，立刻就周捉爾個性命。」箇西伏刺就
sing-k'æ zi-go jing-tsah siu fông-leh ho-lu li 'o-tsah siu me-lôh-de min-k'ong ih-ngæn feh pin-seh
伸開自個順隻手，放勒火爐裏，和隻手焠落了，面孔一眼弗變色。
Keh nga-koh wông ih-k'en gyi tæen-ts ka do ziu fông-leh gyi de Gyi wô Dzing-ng-dzing feh sah ngô
箇外國王一看其膽子介大，就放了其了。其話：「承爾情弗殺我，
næn-kæn ngô lao-jih wô-hyang-ng-dao ziang ngô keh-cü-ka-go nying yiu sæn-pah long-tsong vah-tsiu-ko-liao
難問我老實話向爾道，像我箇株介個人有三百，攏總罰咒過了，
ky'i-hyüih-sing iao meo-sah ng-noh ng zi yüong bông-be Keh wông-ti ih t'ing ziu ky'ih hoh tæen-ts
起血心要謀殺爾儂，爾自用防備。」箇皇帝一聽就喫惶，膽子
'en-de lin-mông ziu t'e ping
寒了，連忙就退兵。

[1] 公元前 508 年，羅馬與 Clusium 的戰爭

[2] Gaius Mucius Scaevola，羅馬傳說中的英雄

[3] 謊話。現代寧波話說「亂話」

Meng-go shih-wô

問個說話

Lo-mô-nying we soh-ko z-t'i teng wông-ti fi-diao-de Dza-go kyiao-leh tsong-kwun Peh-lu-to we-leh
羅馬人爲啥個事體等皇帝廢掉了？咋個叫勒總管？不魯多爲了
dza-go z-t'i teng gyi zi-go ng-ts sah-diao de Ko-li-o-læn z-t'i dza-go Si-vo-la z-t'i
咋個事體等其自個兒子殺掉了？哥裏倭蘭^[1]事體咋個？西伏刺事體

dza-go
咋個？

[1] 原文錯印爲 Ko-li-ô-læn.

Di sǎn Tsông

第三章

Ah-fi-li-kyüô poh-pin Deh-nyi-s di-fông tông-ts'u-ts yiu ih-t'ah do-mô-deo di-ming kyiao-leh
阿非利加北邊，突尼斯地方，當初子有一堆大碼頭，地名叫勒

Kyüô-da-gyi z Fi-nyi-kyi nying ts'in tao keh u-sen deng ky'i-deo go
迦大其^[1]，是腓尼基人遷到箇烏碎庵起頭個。

[1] Carthage，現譯爲迦太基

Ing-we keh-sing Fi-nyi-kyi nying tǎn-kông c'ih-meng nga-hyang tso sang-i keh-lah Kyüô-da-gyi di-fông
因爲箇星腓尼基人擔綱出門外鄉做生意。箇拉迦大其地方

sang-i tao yia heng nao-nyih ziu-z ping-mô keh-sing nying-shü yia gyiang-leh nying-kô-go Gyi-lah yiu hyü-to
生意倒也很鬧熱。就是兵馬箇星人勢也強勒人家個。其拉有許多

nyin-dæ tao Si-kyi-li di-fông læ-kæn tang-tsiang Si-kyi-li yiu ih-go wông-ti ming-z kyiao-leh
年代到西基里地方來間打仗。西基里有一個皇帝名字叫勒

Üô-gô-to-gyi-li sing-siang c'ih-gyi-peh-i fæn-cün keh-hyang ky'i vah Kyüô-da-gyi Ih tao
亞伽多奇利^[1]，心想出其不意，反轉箇向去伐迦大其。一到

keh-deo ping-mô kyi-jün zông-ngen ziu fông-ho tsiang zi-go jün tu siao-diao de s-teh siu-'ô ping-mô
箇頭，兵馬既然上岸，就放火將自個船都燒掉了，使得手下兵馬

tsih-yiu tsing-lu m-neh t'e-lu tǎn-ts tsih-we yü-kô do sing-shü tsih-we veng-nga üong Tang zông s-nyin
只有進路嚙得退路，膽子只會愈加大，聲勢只會分外勇。打上四年

kong-fu dzong-sin kyü de 'Eo-deo Kyüô-da-gyi nying teng Si-kyi-li hyü-to di-fông tsing-voh de yi tang-tsing
功夫從先歸了。後頭迦大其人等西基里許多地方征服了，又打進

Si-pæn-yüô di-fông
西班牙地方。

[1] Ἀγαθοκλῆς，敘拉古國王，公元前 310 年登陸北非進攻迦太基本土

Kyüô-da-gyi ing-we z-ka hying-wông yi z teng Lo-mô ts'ô yiu-'æn lu keh-lah Lo-mô-nying yi
迦大其因爲時介興旺，又是等羅馬差有限路，箇拉羅馬人又

yiü-tin gyü-dæn gyi yi ky'i-gyi-feh-ko ziu zing-z-ts'ao-nao wô z Kyüô-da-gyi 'æn-tsao-ts s'ô yiu
有點懼憚其，又氣其弗過，就尋事吵鬧，話是迦大其閒早子私下有

pông-ts'eng gyi-lah dih-koh de   ziu ky'i-leh-ping ky'i vah Kyüô-da-gyi sô tsing-voh-go Si-kyi-li di-fông
幫 襯 其 拉 敵 國 了 ， 就 起 了 兵 去 伐 迦大其 所 征 服 個 西基里 地 方 。

Loh-lu-li kao-tsin z Lo-mô ping-mô hao   dæn-z ing-we Lo-mô-nying ih-hyang z yüong jün yüong feh kwæn
陸 路 裏 交 戰 是 羅馬 兵 馬 好 ， 但 是 因 爲 羅馬 人 一 向 是 用 船 用 弗 慣 ，

keh-lah se-s-li kao-tsin z Kyüô-da-gyi hao   Lo-mô-nying ziu ts'eng-c'ih ih-go fah-ts læ tsah-tang-tsah
箇 拉 水 師 裏 交 戰 是 迦大其 好 。 羅馬 人 就 付 出 一 個 法 子 來 ， 隻 打 隻

jün-li liang-pin tu yüong keo-ts   hao tsiang 'ò-kô jün tsah-lao-ts   ping-mô ziu hao jün-ko-jün
船 裏 兩 邊 都 用 鉤 子 ， 好 將 下 家 船 扎 牢 仔 ， 兵 馬 就 好 船 個 船

ko-te-ko   tang-tsiang ziang ngen-zông ih-yiang-go
過 對 過 ， 打 仗 像 岸 上 一 樣 個 。

Lo-mô-nying ky'ü-leh keh-go kyi-kao   di-nyi-vah teng Kyüô-da-gyi kao-tsin ziu do-nyiang   tang-ying de
羅馬 人 虧 勒 箇 個 計 較 ， 第 二 伐 等 迦大其 交 戰 就 大 樣 [1] 打 贏 了 ，

'eo-deo ziu ko-hæ tang-tsing Kyüô-da-gyi di-fông ky'i   dzing-gyiu tang ih-dzing ying ih-dzing   tsing-hao kw'a iao
後 頭 就 過 海 打 進 迦大其 地 方 去 ， 仍 舊 打 一 陣 贏 一 陣 ， 正 好 快 要

p'o-tsing Kyüô-da-gyi   kông-kông yiu ih-ts kyi-ping dzong Lah-ko-nyi-üô   ka
破 進 迦大其 城 裏 dzing-li 介 ka 時 候 z-'eo ， 剛 剛 有 一 支 救 兵 從 拉戈尼亞 [2] 介

læ   Kyüô-da-gyi cong-ping ziu nyiang Hyi-lah-go tsiang-kyüing pô-sæ   tang-zông ih-dzing ziu ying de   ping-ts'ia
來 。 迦大其 總 兵 就 讓 希臘 個 將 軍 把 帥 ， 打 上 一 陣 就 贏 了 ； 並 且

lin Lo-mô tsong-kwun teng hyü-to kong-ts siao-yia keh-sing   tu lo-liah læ de   Dæn-z 'eo-deo ing-we
連 羅馬 總 管 等 許 多 公 子 少 爺 箇 星 ， 都 擄 掠 來 了 。 但 是 後 頭 因 爲

se-s-li kao-tsin yi tang ba-tsiang   dzing-nyün deo-'ông   Lo-mô ky'i tsing-kong
水 師 裏 交 戰 又 打 敗 仗 ， 情 願 投 降 ， 羅馬 去 進 貢 。

[1] 極大地

[2] Λακωνία。

Yiæ-su yi-zin   nyin tang ky'i   tang zông   nyin kong-fu   dzih-tao Yiæ-su yi-zin   nyin
耶穌 以 前 264 年 打 起 ， 打 上 23 年 功 夫 ， 直 到 耶穌 以 前 241 年

dzæ-s kông-'o
纔 始 講 和 [1] 。

[1] 第一次布匿戰爭

Kông-'o ts-'eo deng zông   nyin kong-fu dzong-sin shih-iah   ky'i-leh ping ky'i vah Si-pæn-yüô ih-t'ah
講 和 之 後 屯 上 22 年 功 夫 從 先 失 約 。 起 了 兵 去 伐 西班牙 一 堆

di-fông   z teng Lo-mô lih-iah ko-liao-go   tsiang gyi-lah lo-liah de   Ka-z-'eo nyün-sæ ming-z
地 方 —— 是 等 羅馬 立 約 過 了 個 —— 將 其 拉 擄 掠 了 。 介 時 候 元 帥 名 字

kyiao-leh Hen-nyi-pô   peng-z yia hao   tæm-ts yia do   Gyi kyi-shü keh-nyin   ah-tia ziu eo gyi vah
叫 勒 漢尼巴 [1] ， 本 事 也 好 ， 膽 子 也 大 。 其 九 歲 箇 年 ， 阿 爹 就 謳 其 伐

ih-go tsiu   üong feh mông-kyi Lo-mô-nying-go ün-ky'i   keh-lah gyi tsiang keh-t'ah di-fông lo-liah ts-'eo   ziu
一 個 州 ， 永 弗 忘 記 羅馬 人 個 怨 氣 ， 箇 拉 其 將 箇 堆 地 方 擄 掠 之 後 ， 就

diao-dong ping-mô ky'i vah Lo-mô di-fông ky'i Lu-zông ko ih-zo ting-kao sæn sæn-teng s-kyi yiu-shih-go
調動兵馬去伐羅馬地方去。路上過一座頂高山，山頂四季有雪個，
lin-tsih côh-za go lu tu m-neh feh-tsiao-dza næn tseo liang-ts'ao yi ky'üih tsæ-wô i-lu yiu mæn-nying
連即斫柴個路都無得，弗照咋難走，糧草又缺，再話依路有蠻人
do-leh ngæ-do-do zah-deo kah-deo-kah-nao k'ang-lôh-læ pih ky'iao-leh tang gyi t'e
馱了呆大大^[3]石頭，夾頭夾腦揞落來，必巧^[2]了打其退。

[1] Hannibal Barca，現譯爲漢尼拔·巴卡。迦太基軍事家、戰略家

[2] 需要

[3] 很大的

Dæn-z Hen-nyi-pô siu-'ô ping-mô jih-lin kwæn-liao lang-nyih tu tòng-leh-ky'i yiang-seh
但是漢尼巴手下兵馬習練慣了，冷熱都當^[1]勒起，樣色
feh-p'ô-go Lo-mô-nying ih-ngæn feh-neng-keo ti-tông
弗怕個。羅馬人一眼弗能夠抵擋。

[1] 承受

Hen-nyi-pô læ Yi-da-li di-fông læ-kæn jih-loh-nyin kong-fu ping-mô peh gyi mih-diao feh-tsiao
漢尼巴來以大利地方來間十六年功夫，兵馬撥其滅掉弗照^[1]
to-siao Yiu ih tsao tsiang Lo-mô sæn-go tsong-kwun lin ping-mô t'ong-sing sah-diao se-tsih gyi
多少。有一遭將羅馬三個總管連 7,0000 兵馬統性殺掉，雖即其
zi-go ping-mô công sôn-ky'i læ tsih-yiu peh-kô tsih sòng-leh nying
自個兵馬掌算起來只有 5,0000，不加只傷了 6,000 人。

[1] 「知曉」合音

Ka z-'eo ziah-z ts'ing-ts' kyi-we ze-siu ky'i we-djü Lo-mô dzing-ts 'ôh-tsia p'o-leh tsing yia
介時候若是趁此機會隨手去圍住羅馬城子，或者破勒進也
vi-k'o-cü Dæn-z k'o-sih gyi ts'ia-kwu lo-liah bih-go do mô-deo deng ping læ ih-t'ah ting væn-wô
未可知。但是可惜其且顧擄掠別個大碼頭，屯兵來一埧頂繁華
di-fông di-ming kyiao-leh Kah-pu-üô Gyi siu-'ô ping-mô pao-pao nön-nön keo-ky'üoh keo-yüong kw'a-weh ko
地方，地名叫勒格布亞^[1]。其手下兵馬保保暖暖夠喫夠用快活過
nyih-ts mæn-mæn sing yia sæn-de tæm-ts yia siao-de vu-nyih-ts z-jün yia tsih-we yü-kô
日子，慢慢心也散了，膽子也小了，武藝子^[2]自然也只會愈加
no-ziah-de teng tseo-ko shih-sæn keh-ts ping-mô da feh-siang-dong Tsæ-wô ka z-'eo yiu Lo-mô da-tsiang
懦弱了，等走過雪山箇支兵馬大弗相同。再話介時候有羅馬大將
ming-z kyiao-leh Si-pi-nyang yüong ih-go kyi-kao fæn-cün keh-hyang ky'i vah Kyüo-da-gyi di-fông
名字叫勒西庇楊^[3]用一個計較，反轉箇向去伐迦太基地方。

Kyüô-da-gyi wông-ti teng cong da-dzing lih-k'eh ziu ts'a fi-pao eo Hen-nyi-pô kw'a-kw'a cün-lä kyiü gyi peng-koh
迦大其皇帝等衆大臣立刻就差飛報，謳漢尼巴快快轉來救其本國
iao-kying Keh se-tsih z Hen-nyi-pô feh-sô-teh-go dân-z ing-we shü-dao z-ka feh-teh feh
要緊。箇雖即是漢尼巴弗捨得個，但是因爲勢道是介，弗得弗
cün-ky'i 'Eo-deo teng Si-pi-yiang kao-tsin tang-leh ba-tsiang Kyüô-da-gyi nying dzong-sin deo-'ông vah-c'ih
轉去。後頭等西庇楊交戰，打了敗仗，迦大其人從先投降，罰出
hyü-to nying-ts Ing-we Lo-mô-nying iao gyi-lah tsiang Hen-nyi-pô song-ko-lä keh-lah gyi dao-næn tao
許多銀子。因爲羅馬人要其拉將漢尼巴送過來，箇拉其逃難到
Jü-li-üô di-fông ky'i
敘利亞地方去。

[1] Capua

[2] 才幹；能力

[3] Scipio，現譯爲西庇阿。此處爲大西庇阿，古羅馬軍事家、政治家

Jü-li-üô wông-ti En-teh-iah-ko z peng-lä teng Lo-mô-koh yiu ün-ky'i-go K'eo-k'eo
敘利亞皇帝安德約戈^[1]是本來等羅馬國有怨氣個。扣扣^[2]
Hen-nyi-pô lä t'iao-so ziu ding-kwe tang-tsiang dân-z ing-we feh k'eng i Hen-nyi-pô ping-fah fæn-cün
漢尼巴來挑唆，就定規打仗。但是因爲弗肯依漢尼巴兵法，反轉
peh gyi-lah tang-ba-de
撥其拉打敗了。

[1] Antiochus，現譯爲安條克。此處爲塞琉古帝國第六位國王安條克三世

[2] 正巧

Hen-nyi-pô yi dao tao Pi-t'e-nyi deng-zông ng-nyin dân-z ing-we Lo-mô-koh gyü-dæn keh-go
漢尼巴又逃到庇推尼^[1]庵上五年，但是因爲羅馬國懼憚箇個
nying cong-ü feh-k'eng hyih gyi gyi zi yia hyiao-teh z dao-feh-tseo-go keh-lah ky'üoh-leh pa-yiah
人，終於弗肯歇其，其自也曉得是逃弗走個，箇拉喫了擺藥
si-de 'Eo-deo deng-zông nyin Kyüô-da-gyi nying dzong-sin feh-k'eng deo-voh-de Ka z'eo yiu ih-go
死了。後頭庵上 52 年，迦大其人從先弗肯投伏了。介時候有一個
tsiang-kyüing ziu-z zin-deo tsing-voh Kyüô-da-gyi keh-we Si-pi-yiang-go kyi-pa seng-ts ming-z yia kyiao-leh
將軍，就是前頭征服迦大其箇位西庇楊個寄拜孫子，名字也叫勒
Si-pi-yiang ky'i-leh ping ky'i vah gyi-lah tang-zông sæn-nyin kong-fu tsiang Kyüô-da-gyi di-fông t'ong-sing
西庇楊，起了兵去伐其拉。打上三年功夫，將迦大其地方統性
ts'ao-mih-de Keh-z Yia-su yi-zin nyin
抄滅了。箇是耶穌以前 146 年。

[1] Βιθυνία, 又譯爲比提尼亞，在黑海南岸

Kyüô-da-gyi dzing-ts ky'ün-cün yiu -to-li Lo-mô-nying fông-ho siao-diao ih-lin we dziah tao
迦大其城子圈轉有 70 多里。羅馬人放火燒掉，一連會着到十
jih-ts'ih
七日。

Kyüô-da-gyi di-fông kyi-jün z Fi-nyi-kyi nying pao-k'æ-læ-go keh-lah hyiang-fông keh-sing yia teng
迦大其地方既然是腓尼基人爆開來個，箇拉鄉方箇星也等
Kyüô-nen di-fông ts'ô-feh-to-go Gyi-lah yia z pa Mo-loh bu-sah-go
迦南地方差弗多個。其拉也是拜摩陸^[1]菩薩個。

[1] Moloch, 上古近東信仰中的一個神明

Bu-sah-go siang-mao z ts'æ-hwô dong cü-c'ih-go li-hyang k'ong-sing nga-deo sang-leh mang-mang
菩薩個相貌是菜花銅^[1]鑄出個，裏向空心，外頭生勒猛猛
ho tsiang-siao-nying tiu-leh bu-sah li-hyang ih-z sæn-k'eh ziu me-sah de bông-pin cong nying le-kwu k'ao
火，將小人丟勒菩薩裏向一時三刻就焠煞了。旁邊衆人搥鼓，敲
dong-lo hwun-t'in hyi-di zia-zia bu-sah
銅鑼，歡天喜地謝謝菩薩。

[1] 黃銅

Üô-gô-to-gyi-li læ we-djü dzing-ts ka z'eo Kyüô-da-gyi nying wô z bu-sah kông 'o-se lôh-læ
亞伽多奇利來圍住城子介時候，迦大其人話是菩薩降禍崇落來
tsah-vah gyi-lah wô z ing-we gyi-lah ih-hyang feh-sô-teh tsiang zi-go ts'ing-ng ts'ing-nô hyin-peh bu-sah
責罰其拉，話是因爲其拉一向弗捨得將自個親兒親因獻撥菩薩，
tsih-we ma-læ gyüong-kw'u nying-kô ng-nô tso foh-li Keh-lah næn-kæn gyi-lah ziu-tsiang nyi-pah to-sing tu z
只會買來窮苦人家兒因做福禮。箇拉難間其拉就將二百多星都是
wông-seng kong-ts siao-yia keh-sing veng-zi hyin-peh Mo-loh-bu-sah me-sah-de wa-yiu sæn-pah to-sing do-nying
王孫公子少爺箇星，焚自獻撥摩陸菩薩焠煞了，還有三百多星大人
yia tu dzing-nyün sô-c'ih zi-go sing-ming veng-zi me-sah-de
也都情願捨出自個性命焚自焠煞了。

Meng-go shih-wô

問個說話

Kyüô-da-gyi læ 'ah-li ih-pin Z soh-go di-fông nying deng ky'i-deo-go Sang-i 'o-jü-yia
迦大其來何裏一邊？是啥個地方人庵起頭個？生意何如呀？

Ping-mô dza-go Soh-go di-fông yiu joh-koh læ-kæn Üô-gô-to-gyi-li tang-tsing Ah-fi-li-kyüô ky'i yüong
兵馬咋個？啥個地方有屬國來問？亞伽多奇利打進阿非利加去用

soh-go kyï-kao Teng Lo-mô tang tsiang we-leh dza z-t'i ky'i-ing-go Lo-mô-nying yüong soh-go kyï-kao
啥個計較？等羅馬打仗爲了咋事體起因個？羅馬人用啥個計較？

Ko-hæ tao Ah-fi-li-kyüô ky'i yüing-ky'i hao feh Kyi-z tang ky'i-deo-go Tang zông to-siao nyin-dæ
過海到阿非利加去，運氣好弗？幾時打起頭個？打上多少年代？

Di-nyi-tsao lön-tsing-læ z jü pô-sæ Gyi dza tang ky'i-deo-go Keh cü-kwu vu-nyih-ts 'o-jü Tao
第二遭亂進來是誰把帥？其咋打起頭個？箇主顧武藝子何如？到

Lo-mô læ lu-zông dza-go Gyi siu-'ô ping-mô dza-go Dza-we Lo-mô feh peh gyi tsing-voh Z ky'ü-leh
羅馬來路上咋個？其手下兵馬咋個？咋會羅馬弗撥其征服？是虧了

jü 'Eo-deo Hen-nyi-pô keh-go-nying dza-go kyih-gyüoh Di sæn tsao Kyüô-da-gyi yi nao-z jü ky'i
誰？後頭漢尼巴箇個人咋個結局？第三遭迦大其又鬧事，誰去

ts'ao-mih-go Kyüô-da-gyi dzing-ts yiu dza-kun-do Dziah tao to-siao nyih-ts Kyüô-da-gyi i soh-go
抄滅個？迦大其城子有咋管大？着到多少日子？迦大其依啥個

hyiang-fông Pa soh-go bu-sah Si-kyi-li wông-ti læ we-djü gyi-lah dzing-ts z-'eo Kyüô-da-gyi nying
鄉方？拜啥個菩薩？西基里皇帝來圍住其拉城子時候，迦大其人

gyiu bu-sah dza gyiu-fah
求菩薩咋求法？

Di S Tsông

第四章

Yiæ-su yi-zin nyin Jü-li-üô wông-ti En-ti-ah-ko ing-we bao-nyiah Hyi-lah di-fông
耶穌以前 196 年，敘利亞皇帝安底阿戈^[1]因爲暴虐希臘地方，

keh-lah Hyi-lah nying tao Lo-mô ky'i kao-su Lo-mô nying ziu tang-fah ky'ing-ts'a ko-læ eo gyi nyiang-c'ih
箇拉希臘人到羅馬去告訴。羅馬人就打發欽差過來，謳其讓出。

En-ti-ah-ko peng læ feh-k'eng nyiang tsæ-wô Hen-nyi-pô ts'ing-ts' kyi-we læ t'iao-so gyi teng Lo-mô koh ky'i
安底阿戈本來弗肯讓，再話漢尼巴趁此機會來挑唆其等羅馬國去

tang-tsiang Tang-ba-ts gyi zi-go di-fông long-tsang peh Lo-mô nying deh-leh-ky'i yi-'eo Jü-li-üô ziu voh
打仗。打敗仔其自個地方攏總撥羅馬人奪了去，以後敘利亞就服

Lo-mô kæ-kwun-de
羅馬該管^[2]了。

[1] Antiochus, 前一章譯作安德約戈，塞琉古帝國第六位國王安條克三世

[2] 統治；管轄

Mô-kyi-teng wông-ti Fi-lih di-ng ing-we zin-deo tang-tsiang z'-eo gyi sing-siang iao
馬基頓^[1]皇帝腓力第五^[2]，因為前頭打仗時候，其心想要
pông-ts'eng Kyüô-da-gyi se-tsih m-neh dong-siu Lo-mô nying yia læ vah gyi Fi-lih be gyi-lah sah
幫襯迦大其，雖即嚙得動手，羅馬人也來伐其。腓力被其拉殺
ba-ts teng gyi-lah kông-o tsih-teh tsiang ih-go ng-ts song tao Lo-mô ky'i tso tông-deo 'Eo-deo
敗仔，等其拉講和，只得將一個兒子送到羅馬去做當頭^[3]。後頭
wa-yiu ih-go ng-ts tsih-leh we siang pao ah-tia-go dziu fæn-cün peh Lo-mô nying k'ô-ky'i gyi-go koh-veng
還有一個兒子只勒會想報阿爹個仇，反轉撥羅馬人柯去，其個國份
yia tso Lo-mô-go joh-koh-de Keh z Yia-su yi-zin nyin z-t'i
也做羅馬個屬國了。箇是耶穌以前 168 年事體。

[1] Μακεδονία，現譯為馬其頓

[2] Φίλιππος Ε'，此處為馬其頓國王腓力五世

[3] 人質

Ka z'-eo Hyi-lah Nen-pin yiu deh-ma-go siao-koh cong-ming kyiao-leh Üô-kæ-üô Ing-we
介時候希臘南邊有特買^[1]個小國，總名叫勒亞該亞^[2]。因為
dô-kô feh t'a-bing Lo-mô nying ts'ing-ts' kyi-we ky'i tsing-voh gyi-lah ziu tsiang Ko-ling-to kying-dzing
大家弗太平，羅馬人趁此機會去征服其拉。就將哥林多^[3]京城
lo-liah fông-ho siao-diao Keh z teng mih-diao Kyüô-da-gyi dong-nyin-go Ts'ô-feh-to z'-eo Si-pæn-yüô yia
擄掠，放火燒掉。箇是等滅掉迦大其同年個。差弗多時候西班牙也
kwe-peh Lo-mô kæ-kwun-de Tsæ deng nyin Ah-gyih-r wông-ti sæn-go ng-ts feh 'o do ng-ts
歸撥羅馬該管了。再庀 45 年阿及爾^[4]皇帝三個兒子弗和：大兒子
ming-z kyiao-leh Gyiü geh-t'a tsiang gyi ih-go ah-di meo-sah-de Wa-yiu ih-go dao tao Lo-mô ky'i
名字叫勒求搵泰^[5]，將其一個阿弟謀殺了。還有一個逃到羅馬去，
t'ao kyiü-ping Dæn-z Lo-mô-nying feh k'eng kyiü gyi dzih teng-tao gyi yia peh ah-ko sah-diao-de 'eo-deo sön
討救兵。但是羅馬人弗肯救其，直等到其也撥阿哥殺掉了。後頭算
z ky'i hyüih-sing pao gyi-go dziu k'ô Gyiü-geh-t'a lôh lao-kæn-li ngo sah tsiang gyi di-fông tso Lo-mô
是起血心報其個仇，柯求搵泰落牢監裏餓煞，將其地方做羅馬
kæ-kwun-go joh-koh-de
該管個屬國了。

[1] 好些個；好幾個。現代寧波話說「特猛」

[2] Ἀχαιᾶ

[3] Κόρινθος, 又譯爲科林斯

[4] Algiers, 現譯爲阿爾及爾, 此處指北非古國努米底亞, 在今阿爾及利亞
北部

[5] Jugurtha, 現譯爲朱古達。努米底亞國王

Lo-mô gyün-ping z-ka yang-k'æ ky'i sæn-t'ah da-tsiu tu yiu kæ-kwun-go di-fông Dæn-z kyi-jün yiu
羅馬權柄是介揚開去, 三埧大洲都有該管個地方。但是既然有
ka hyü-to 'o-se long-tao bih-koh sing-zông tsiang-læ keh 'o-se pih-ding we long-tao zi-go deo-teng
介許多禍崇, 弄到別國身上, 將來箇禍崇必定會弄到自個頭頂。
Ing-we gyi hwun-hyik'en bih-koh-go hyüih ziang shü ka liu-c'ih-læ z-jün zi-go hyüih yia iao kyiao-kyiao
因爲其歡喜看別國個血, 像水介流出來, 自然自個血, 也要澆澆
gyi zi-go din-pæn
其自個田畝。

Lo-mô nying ih-hyang z ting æ-sih peng-di Dæn-z ing-we gyi tsiang-kyüing yiu hyü-to nga-koh
羅馬人一向是頂愛惜本地。但是因爲其將軍有許多外國
tsing-voh-de shü-dao do lih-wông fi-wông tu læ gyi siu-li keh-lah ziu siang tao peng-koh công-gyün zi
征服了, 勢道大, 列王廢王都來其手裏, 箇拉就想到本國掌權, 自
lih we wông Tsæ-wô siu-'ô ping-mô kyi-jün yiu nga-koh nying sah-leh tao m-su-moh-tsiang-go keh-tsao ziu-z
立爲王。再話手下兵馬既然有外國人殺了到嚙數目賬個, 箇遭就是
sah gyi-lah zi-go nying yia m-iao-kying
殺其拉自個人也嚙要緊。

Ah-gyih-r læ-kæn tang-go z-'eo nyün-sæ ming-z kyiao-leh Mô-liah c'ih-sing læ-leh ti-vi
阿及爾來間打個時候, 元帥名字叫勒馬略^[1], 出身來勒低微,
sing-keh hyüông-ôh Gyi siu-'ô yiu ih-go tsiang-kyüing ming-z kyiao-leh Si-lah ing-we z kong-ts
性格兇惡。其手下有一個將軍名字叫勒西拉^[2], 因爲是公子
c'ih-sing ts-tsih yi hao kong-lao yi do keh-lah Mô-liah ts'ih-ts' ts'ih-eng ky'i-gyi-feh-ko de
出身, 資質又好, 功勞又大。箇拉馬略切齒切恨氣其弗過了。

[1] Gaius Marius, 羅馬改革家

[2] Lucius Cornelius Sulla, 現譯爲蘇拉。羅馬將軍、政治家、軍事家

Pah-sing da-kæ z i-deh Mô-liah cong cü-'eo tu kwe-leh Si-lah keh-pin Gyi-lah ziu long-c'ih
百姓大概是依了馬略, 衆諸侯都歸勒西拉箇邊。其拉就弄出
tang-tsiang z-t'i læ Si-lah tang-ying-ts tsiang Mô-liah c'ong-kyüing ze-siu c'ih-meng tao Peng-tu di-fông
打仗事體來。西拉打贏仔仗, 馬略充軍, 隨手出門到本都^[1]地方

ky'i vah Mi-t'i-da-ti wông-ti Mô-liah ziu kyü-læ ky'i-leh ping p'o-tsing dzing li-hyang ih-lin ng nyih ng
去伐米替大底^[2]皇帝。馬略就歸來起了兵破進城裏向，一連五日五
yia tsiang kong-'eo teng pah-sing sah-diao m-su-moh-tsiang to 'eo-deo long-gyün feh-hyü pah-sing kong-kyü
夜，將公侯等百姓殺掉嘅數目賬多，後頭弄權弗許百姓公舉
tsong-kwun keh-nyin li-hyang tsiu ky'üoh-tse fah dziao-nyih bing si-de
總管。箇年裏向，酒喫醉，發潮熱病死了。

[1] Πόντος

[2] Μιθριδάτης, 現譯爲米特里達梯，此處爲本都王國國王米特里達梯六世

Si-lah kyü-læ Mô-liah-go ng-ts ky'i ti-dih gyi Si-lah ying-ts p'o-tsing dzing-li-hyang fi-dæn
西拉歸來，馬略個兒子去抵敵其。西拉贏仔破進城裏向，非但
pao zi-go dziu ziu-z siu-'ô ping-mô yiu ün-ky'i cü-kwu yia tu cing gyi-lah pao-dziu sah-diao-go nying
報自個仇，就是手下兵馬有怨氣主顧，也都准其拉報仇，殺掉個人
su-tu su-feh-pin
數都數弗遍。

Si-lah long-gyün long-tao sæn-nyin 'eo-deo gyi zi nyiang-we tso bah-sing nying Keh-z Yia-Su yi zin
西拉弄權弄到三年，後頭其自讓位做白身人。箇是耶穌以前
nyin
80 年。

Gyi yiu liang-kyü shih-wô eo nying sia-leh gyi veng-mo zông-deo wô M-yiu nying pi Si-lah
其有兩句說話謳人寫勒其墳墓上頭，話：「嚙有人比西拉
pao-eng tsæ 'eo pao dziu tsæ li-'æ
報恩再厚，報仇再厲害。」

Deng-zông kyî-nyin yi yiu liang-go da-tsiang công-gyün de
庀晌幾年又有兩個大將掌權了。

Ih-go ming-z kyiao-leh P'un-p'e z su-dzông læ Üô-si-üô keh-pin tang-tsiang to Gyi
一個名字叫勒潘沛^[1]，是素常來亞細亞箇邊，打仗多。其
tsing-voh-go koh-su t'ong-tsong yiu jih-ng p'o-tsing lo-liah-go dzing-ts yiu pah-pah to-sing Yia-lu-sah-leng yia
征服個國數統總有十五，破進擄掠個城子有八百多星。耶路撒冷也
dzæ-gyi-nen Keh z Yia-su yi-zin nyin
在其內。箇是耶穌以前 63 年。

[1] Gnaeus Pompeius, 現譯爲龐培。羅馬軍事家、政治家

Di nyi-go da-tsiang ming-z kyiao-leh Kæ-sah yiu hyü-to nyin-dæ læ Si-pun-pin læ-kæn
第二個大將，名字叫勒該撒^[1]，有許多年代來西半邊來間
tang-tsiang-ko Si-pæn-yüô veh-læn-si Jih-r-mæn 'O-læn lin Ing-kyih-li keh-sing di-fông
打仗個。西班牙、佛蘭西^[2]、日耳曼、荷蘭，連英吉利箇星地方，

ing-we nying ts'ü-mæn yiu-yüong vu-meo feh hyiao-teh ping-fah keh-lah tu peh gyi tsing-voh de nying peh
因爲人粗蠻，有勇無謀，弗曉得兵法，箇拉都撥其征服了。人撥
gyi sah-diao yiu ih-pah-to væn lo-liah-læ-go yia ts'ô-feh-to
其殺掉有一百多萬，擄掠來個也差弗多。

[1] Gaius Julius Caesar, 現譯爲凱撒。羅馬軍事家、政治家

[2] 現譯爲法蘭西

Keh liang cü-kwu yi ts'ing ih-go nying ming-z kyiao-leh Keh-læ-su z Lo-mô koh ting
箇兩主顧又請一個人，名字叫勒葛萊蘇^[1]，是羅馬國頂
yiu-lao teng gyi-lah dô-kô siang-liang jü-z
有佬^[2]，等其拉大家商量敘事。

[1] Marcus Licinius Crassus, 現譯爲克拉蘇。羅馬軍事家、政治家

[2] 富有

Keh-læ-su tao Po-s ky'i tang-tsiang si-de Kæ-sah siang tso wông-ti ziu teng P'un-p'e tang-tsiang
葛萊蘇到波斯去打仗死了。該撒想做皇帝，就等潘沛打仗。
P'un-p'e ba-ts dao tao Yiæ-gyih peh Yiæ-gyih koh-wông meo-sah-de
潘沛敗仔逃到埃及，撥埃及國王謀殺了。

Kæ-sah yi'eo se-tsih yiu wông-ti-go gyün-ping gyi yia feh ken yüong wông-ti ts'ing-hwu ing-we
該撒以後雖即有皇帝個權柄，其也弗敢用皇帝稱呼，因爲
k'ong-p'ô pah-sing iao dzao-fæn Dæn-z feh-zông s-nyin yiu loh-jih kong'eo siang kyiü t'in'ô c'ih keh-go
恐怕百姓要造反。但是弗上四年有六十公侯，想救天下出箇個
hyüong-siu-go gyün-ping kyih-deh-tông teng gyi sah-diao Keh-z Yiæ-su yi-zin nyin
兇手個權柄，結了黨，等其殺掉。箇是耶穌以前 44 年。

Kong'eo se-tsih u-su Kæ-sah dæn-z pah-sing-lah ing-we gyi djông djông tso hyi-veng peh gyi-lah
公侯雖即惡慄^[1]該撒，但是百姓拉因爲其常常做戲文撥其拉
k'en tsæ-wô yiu hyü-to zin-deo lo-liah-læ-go dzæ-veh feng peh gyi-lah keh-lah hwun-hyi gyi dzing-nyün
看，再話有許多前頭擄掠來個財物分撥其拉，箇拉歡喜其，情願
pông-ts'eng Kæ-sah-go nga-sang pao-gyi-go dziu wa-yiu coh do gyün-ping peh gyi
幫襯該撒個外甥報其個仇，還有給^[2]大權柄撥其。

[1] 厭惡

[2] 給予

Keh nga-sang ming-z kyiao-leh Oh-da-vi teng ih-go da-tsiang ming-z kyiao-leh En-teng
箇外甥名字叫勒屋大維^[1]，等一個大將，名字叫勒安敦^[2]，
kyih-deh-tông coh ah-me peh gyi tso lao-nyüing Keh liang-go cü-kwu yi ts'ing ih-go ting do yiu-lao
結了黨，給阿妹撥其做老嫗。箇兩個主顧又請一個頂大有佬
kong-'eo dô-kô tso z-t'i Dæn-z ing-we En-teng li-diao gyi lao-nyüing teng Yia-gyih nyü-wông
公侯，大家做事體。但是因爲安敦離掉其老嫗，等埃及女王
dong-shih keh-lah Oh-da-vi ta-ling ping-mô ky'i vah gyi En-teng ba-ts lin Yia-gyih nyü-wông tu zing
同室，箇拉屋大維帶領兵馬去伐其。安敦敗仔連埃及女王都尋
si-de Yia-gyih di-fông yi-'eo yia kwe peh Lo-mô kæ-kwun
死了。埃及地方以後也歸撥羅馬該管。

[1] Gaius Octavius, 羅馬帝國第一任元首

[2] Marcus Antonius, 現譯爲安東尼, 羅馬政治家、軍事家

Oh-da-vi kyü-læ Lo-mô nying kô gyi tsiah-we wa-yiu c'ü gyi ih-go 'ao
屋大維歸來，羅馬人加其爵位，還有取其一個號：
Ao-kwu-z-tôh ziu-z ting tseng-djong-go i-s Ing-we z tso-leh Kæ-sah kyi-pa ng-ts gyi
奧古士督^[1]，就是頂尊重個意思。因爲是做勒該撒寄拜兒子，其
ming-z yia kyiao-leh Kæ-sah Keh liang-go ming-z lin tsiah-we yi-'eo tu z shü-djün-go Keh-lah
名字也叫勒該撒。箇兩個名字連爵位以後都是世傳個。箇拉屋大^[2]
就 Oh-da-ziu hao 算 sön 是 z 羅馬第一個皇帝。

[1] Augustus, 現譯爲奧古斯都

[2] 原文漏了一個「維」

Meng-go shih-wô

問個說話

Jü-li-üô we-leh soh-go z-ken peh Lo-mô nying deh-leh-ky'i Mô-kyi-teng ni Üô-kæ-üô
敘利亞爲了啥個事幹撥羅馬人奪了去？馬基頓呢？亞該亞？
Ah-gyih-r 'Eo-deo gyi zi yiu soh-go pao-ing ma Mô-liah teng Si-lah long gyün z dza-go P'un-p'e teng
阿及爾？後頭其自有啥個報應嗎？馬略等西拉弄權是咋個？潘沛等
Kæ-sah ni 'Eo-deo wa-yiu jü
該撒呢？後頭還有誰？

Di Ng Tsông

第五章

Lo-mô dzing li-hyang yiu ih-go miao kyiao-leh Dzih-neh-miao t'a-bing go z'-eo miao-meng
羅馬城裏向有一個廟，叫勒寂納^[1]廟。太平個時候，廟門
kwæn-liao go yiu tang-tsiang z'-eo miao-meng pih iao k'æ-go
關了個，有打仗時候，廟門必要開個。

[1] Janus，現譯爲雅努斯。羅馬宗教中的門神

Z-dzong kyin Lo-mô dzing-ts yi'-eo ih-dzih tao Yia-su loh-væn sön-læ long-tsong yiu nyin
自從建羅馬城子以後，一直到耶穌落凡，算來攏總有 752 年，
keh-go miao-meng toh-toh tsih kwæn-leh sæn-tsao ko wa peh-ko tsih-yiu dzæn-z kong-fu kwæn-ih-kwæn
箇個廟門篤篤只關了三遭過，還不過只有暫時功夫，關一關，
lin-mông ziu yi iao k'æ de
連忙就又要開了。

Keh-leh koh-veng djoh-tsih yü-kô do de Lo-mô-koh tôh-fah-ts-deo peng-læ ziu tsih-leh ih-zo
箇勒國份逐節愈加大了。羅馬國篤發之頭本來就只勒一座
dzing-ts di-fông peh-ko tsih ziang Nying-yün ka-kun do Dzih-teng Ao-kwu-z-tôh tso wông-ti ka z'-eo
城子，地方不過只像鄞縣介管大。直等奧古士督做皇帝介時候，
dzong poh-pin lang-lang di-fông ih-dzih tao nen-pin ho-nyih-go di-fông si-pin dzong Ing-kyih-li ih-dzih
從北邊，冷冷地方，一直到南邊火熱個地方，西邊從英吉利一直
tao Po-s s-gying-s-yün koh-tang-koh di-fông m-yiu ih-t'ah feh t'ing Lo-mô-nying s-hwun Keh-lah
到波斯，四近四遠^[1]國打國地方，嚙有一堆弗聽羅馬人使喚。箇拉
nyin zin-deo Dæn-Yia-li k'en-kyin s-tsah yia-siu dzong hæ-li ka tseo-zông læ keh ziu-z
600 年前頭，但也理^[2]看見四隻野獸從海裏介走上來，箇就是
Pô-pi-leng Po-s Hyi-lah Lo-mô keh s-go koh-kô lin-ky'in hying-ky'i-læ Gyi wô di-s tsah
巴比倫、波斯、希臘、羅馬箇四個國家連牽興起來。其話第四隻
yia-siu siang-mao li'-æ hyüong-seh-seh go gying-dao pi-cong-peh-dong cü-pô-li yiu ngæ do-do t'ih-go
野獸相貌厲害，兇色色個，勁道比衆不同，嘴巴裏有呆大大鐵個
ngô-ts' yiang-seh tong-si we ky'üoh we ngao-se ky'üoh-dzing-go ziu yüong kyiah dah-wu de Keh z di-ts'ih
牙齒，樣色東西會喫，會咬碎，喫剩個就用腳踏糊了。箇是第七
tsông-li go
章裏個^[3]。

[1] 鄰近

[2] Daniel, 現譯作但以理、達尼爾。《舊約聖經·但以理書》的作者

[3] 指《但以理書》第七章「四獸的異象」

Wa-yiu di-s tsông-li kông tao keh ngæ-do-do ngeo-ziang gyi deo z kying-ts go gyi hyüong-kwun-deo
還有第四章裏講到箇呆大大偶像，其頭是金子個，其胸 腕 頭
teng siu-kwang tu z nying-ts go gyi du-bi teng do-t'e tu z ts'æ-hwô-dong go gyi kyiah-kwang z t'ih
等手梗都是銀子個，其肚皮等大腿都是菜花銅個，其腳 梗 是鐵
go gyi liang tsah kyiah z ih-pun t'ih 'o ih-pun na-nyi Keh yia z ts-tin keh s-go koh-kô we lin-ky'in
個，其兩隻腳是一半鐵和一半爛泥（箇也是指點箇四個國家會連牽
hying-ky'i-læ djü t'in-'ô Gyi wô di s-go koh-kô we ziang t'ih ka gyiang T'ih neng-keo k'ao-se pah-yiang
興起來治天下）。其話第四個國家會像鐵介強。鐵能夠敲碎百樣
tong-si keh-go koh yia we ts'ao-mih hyü-to bih-koh di-fông dæn-z ing-we gyi liang-tsah kyiah z ih-pun t'ih
東西，箇個國也會抄滅許多別國地方，但是因爲其兩隻腳是一半鐵
'o ih-pun na-nyi keh-lah keh go koh 'eo-deo ih-pun gyiang-wang ih-pun no-ziah Gyi we bih-koh di-fông
和一半爛泥，箇拉箇個國後頭一半強 橫、一半懦弱。其會別國地方
ping-long dæn-z liang-'ô tsong feh kao-nyin tsing-ziang t'ih teng na-nyi ka sô-lih-shih-dao ih-ngæn
併攏，但是兩下總弗膠粘，正像鐵等爛泥介所立失道，一眼
'o-feh-long-go
和弗攏個^[1]。

[1] 指《但以理書》第二章「巨人像的異夢」

Keh kyü shih-wô pô Lo-mô-koh z-t'i kông-wun de Ing-we Lo-mô joh-koh to koh-veng
箇句說話把羅馬國事體講完了。因爲羅馬屬國多，國份
mang-yiang-yiang pah-sing zeh-ts'ih-peh-la ng-'eo-ngô-feh-zi ping-mô se to fæn-cün yü-kô
猛洋洋^[1]，百姓雜七不刺，爾候我弗齊，兵馬雖多，反轉愈加
no-ziah de
懦弱了。

[1] 浩瀚；廣大

Yiæ su loh-væn nyin yiu ih-go tsiang-kyüing ming-z kyiao-leh Ah-to teng wông-ti
耶穌落凡 68 年，有一個將 軍 名字叫勒阿多^[1]，等皇帝
sah-sah-diao gyi-zi tso wông-ti de Ka z-'eo Lo-mô yiu ih-ts ping-mô læ Jih-r-mæn di-fông
殺殺掉，其自做皇帝了。介時候羅馬有一支兵馬來日耳曼地方
læ-kæn ziu lih gyi zi-go tsiang-kyüing tso wông-ti læ vah Ah-to Ah-to ti-tông feh-djü gyi-zi
來間，就立其自個將 軍 做皇帝，來伐阿多。阿多抵擋弗住，其自
zing-si de Wa-yiu ih-ts ping-mô læ Yiu-t'æ-koh læ-kæn teh-cü ka-go fong-sing yia ziu k'en-yiang lih
尋死了。還有一支兵馬來猶太國來間，得知介個風聲，也就看樣立

gyi zi-go tsiang-kyüing ming-z kyiao-leh Fi-z-pô-sæn tso wông-ti de Kwe-keng z Fi-z-pô-sæn
其自個將軍，名字叫勒菲士巴三^[2]做皇帝了。歸根^[3]是菲士巴三
tang-ying Lo-mô wông-ti ziu peh gyi tso de
打贏，羅馬皇帝就撥其做了。

[1] Marcus Salvius Otho，現譯為奧托。羅馬帝國皇帝之一

[2] Titus Flavius Vespasianus，英語化為 Vespasian，現譯為韋斯巴薊。羅馬
帝國弗拉維王朝的第一位皇帝

[3] 最終

Yia-su loh-væn nyin ka z'-eo keh-sing yü-ling-ping zi yi lih ih-go cü-kwu ming-z
耶穌落凡 193 年介時候，簡星羽林兵自又立一個主顧，名字
kyiao-leh Peh-ti-nah-z tso wông-ti dæn-z ing-we keh-go cü-kwu feh i gyi-lah tso-z-t'i
叫勒不蒂捺士^[1]，做皇帝。但是因為簡個主顧弗依其拉做事體，
keh-lah ziu ông-tsao-tsao tsiang gyi sah-diao yi tsiang wông-ti-go tsiah-we do-læ ma-diao wô ze-bin
簡拉就快糟糟將其殺掉。又將皇帝個爵位馱來賣掉，話：「隨便
soh-go nying k'eng do-c'ih dong-din to-go cü-kwu ziu iao peh gyi tso wông-ti Yiu ih-go cü-kwu do-c'ih
啥個人肯馱出銅鈿多個主顧，就要撥其做皇帝。」有一個主顧馱出
nyin-gs ziu teng-we tso wông-ti Tso-leh ng-ko-yüih kong-fu wông-ti yiu ih-go
900,000 銀子，就登位做皇帝。做了五個月功夫皇帝，有一個
tsiang-kyüing meo-wông ts'ôn-we teng gyi sah-diao
將軍謀皇篡位等其殺掉。

[1] Publius Helvius Pertinax，現譯作佩蒂納克斯，五帝之年的第一位羅馬皇
帝

Lo-mô di-fông t'a-bing-go nyih-ts z tsing ky'üih-go Sæn-pah nyin li-hyang t'ong-tsong yiu s-jih sæn
羅馬地方太平個日子是真缺個。三百年裏向統總有四十三
wông-ti tao-yiu nyien-pah z peh zi-go pah-sing sah-diao-go Keh-sing da-kæ tu z tso nying hyüong-ôh-go
皇帝，倒有廿八是撥自個百姓殺掉個。簡星大概都是做人兇惡個
cü-kwu Yü-to jih-ng li-hyang yiu kyi-go z sông-leh dzing-li-go sôn-læ toh-toh tsih-yiu loh-ts'ih-go
主顧。餘多十五裏向有幾個是傷了陣裏個。算來篤篤只有六七個
'ang-we hao-tin cü-kwu-z jün-cong-go
行為好點主顧是善終個。

Yiāe-su loh-væn nyin ka z-'eo yiu ih-go wōng-ti ming-z kyiao-leh Di-'o-keh-li-siang
耶穌落凡 287 年介時候有一個皇帝，名字叫勒提賀葛里相^[1]。

bah-zōng gyi zi-go siu-'ò ih-go tsiang-kyüing teng gyi do-kô zo-we djü t'in-'ò Ka z liang-go
拔上其自個手下一個將軍等其大家坐位治天下。介是兩個
wōng-ti-de tu ts'ing-hwu Ao-kwu-z-tôh ling-nga t'iao-shün liang-go cü-kwu peh gyi tsiah-we pi gyi zi siao
皇帝了，都稱呼奧古士督，另外挑選兩個主顧，撥其爵位比其自小
ih-teng yia hao dô-kô djü t'in-'ò ts'ing-hwu gyi Kæ-sah Ka z-'eo ih-koh li-hyang yiu liang-go
一等，也好大家治天下，稱呼其該撒。介時候一國裏向有兩個
Ao-kwu-z-tôh liang-go Kæ-sah
奧古士督，兩個該撒。

[1] Diocletianus，英語化爲 Diocletian，現譯爲戴克里先。羅馬帝國皇帝

Deng-zōng kyī-nyin keh liang-go Ao-kwu-z-tôh t'e-we nyiang peh keh liang go Kæ-sah tso-de gyi zi
庀晌幾年箇兩個奧古士督退位讓撥箇兩個該撒做了。其自
dzing-gyiu tso bing-deo pah-sing 'Eo-deo keh liang-go Kæ-sah tsiang koh-kô feng-k'æ de ih-go læ Tong-pin
仍舊做平頭百姓。後頭箇兩個該撒，將國家分開了。一個來東邊，
ih-go læ Si-pin
一個來西邊。

Ih-go Kæ-sah yiu ih-go ng-ts ming-z kyiao-leh Kong-tæn-ding Gyi tsih-we ts-'eo Lo-mô yi
一個該撒有一個兒子名字叫勒貢旦定^[1]。其即位之後羅馬又
'ah-long kwe-peh gyi de Gyi ziu ts'in-tu tao T'a-da-nyi-li di-fōng sing cōh ih-zo dzing-ts ming-z
合攏歸撥其了。其就遷都到他大尼里^[2]地方，新築一座城子，名字
kyiao-leh Kong-tæn-ding-dzing ziu-z næn-kæn sô eo kyüing-z-dæn-ting
叫勒貢旦定城，就是難間所謳均士淡丁。

[1] Constantinus，英語化爲 Constantine，現譯爲君士坦丁。此處爲君士坦丁一世/君士坦丁大帝

[2] Dardanelles，現譯爲達達尼爾

Yiāe-su nyin ka z-'eo yiu liang hyüong-di dô-kô tsih we koh-kô dzing-gyiu yi feng-k'æ de
耶穌 367 年介時候有兩兄弟大家即位，國家仍舊又分開了。
ih-go djü Tong-pin ih-go djü Si-pin
一個治東邊，一個治西邊。

Dzong-ts' ts-'eo Lo-mô koh ziu sæ-ba-de Tong pin yiu Po-s koh pi gyi-lah gyiang-wang hyü-to
從此之後羅馬國就衰敗了。東邊有波斯國比其拉強橫，許多
di-fōng peh gyi-lah deh-ky'i de Si-pin yiu ih do-dziao mæn-nying dzong Ngo-lo-s Su-yi-t'in
地方撥其拉奪去了。西邊有一大潮蠻人從俄羅斯、蘇以天^[1]、

Jih-r-mæn keh-sing di-fông ka lôn-tsing læ Lo-mô nying feh neng-keo ti-tông tsih k'o-yi ih-kw'e ih-kw'e
日耳曼箇星地方介亂進來。羅馬人弗能夠抵擋，只可以一塊一塊
di-fông nyiang peh gyi-lah
地方讓撥其拉。

[1] Sweden，現譯爲瑞典

Dzih-teng Yia̍-su yi-'eo s-pah ts'ih-pah-jih nyin kwông-kying Lo-mô di-fông 'o-jün siah-wun-de
直等耶穌以後四百七八十年光景，羅馬地方和然^[1]削完了，
lin kying-dzing tu mih-diao de
連京城都滅掉了。

[1] 完全；全然

Keh-pæn mæn-nying ziu tsiang Lo-mô koh-veng feng-leh jih-koh sang Keh ziu-z Dæn-yiæ-li kông-tao di-s
箇班蠻人就將羅馬國份分了十國生。箇就是但也理講到第四
tsah yia-siu yiu jih-tsah koh-go shih-wô yiao-nyiaen de
隻野獸有十隻國個說話效驗^[1]了。

[1] 應驗

Meng-go shih-wô

問個說話

Keh Dzih-neh miao wa-z kwæn-go nyih-ts to wa-z k'æ-go nyih-ts to Koh-veng tao dza z-'eo ting
箇寂納廟還是關個日子多還是開個日子多？國份到咋時候頂
do Sin-cü Dæn-yiæ-li yiu soh-go shih-wô kông-tao Lo-mô-koh Lo-mô koh-veng kyi-jün ka do dza-we
大？先知但也理有啥個說話講到羅馬國？羅馬國份既然介大，咋會
fæn-cün no-ziah de
反轉懦弱了？

Yia̍-su nyin yiu soh-go z-t'i nyin yiu soh-go z-t'i nyin li-hyang yiu kyi-go
耶穌 68 年有啥個事體？196 年有啥個事體？300 年裏向有幾個
wông-ti Yiu kyi-go meo-sah de Yiu kyi-go z jün-cong go Di-'o-keh-li-siang tso soh-go z-t'i
皇帝？有幾個謀殺了？有幾個是善終個？提賀葛里相做啥個事體？
Kong-tæn-ding z jü Kong-tæn-ding-dzing læ 'ah-li 'Eo-deo z jü yi teng koh-kô feng-k'æ de Yi-'eo
貢旦定是誰？貢旦定城來何裏？後頭是誰又等國家分開了？以後

Tong-pin di-fông peh jü-lah deh-ky'i   Si-pin ni   Tao dza z-'eo mih-diao   'Eo-deo feng-leh to-siao
東邊地方撥誰拉奪去？西邊呢？到咋時候滅掉？後頭分了多少
koh-veng
國份？

Di-Loh Tsông

第六章

Lo-mô di-fông deo-tsao-ts koh-veng siao   teh-ky'i   'eo   teng-tao koh-veng do de   teh-ky'i sông-sing
羅馬地方頭早仔國份小，德氣^[1]厚；等到國份大了，德氣爽性
ih-ngæn m-neh de
一眼無得了。

[1] 美德

Ing-we tang-tsiang tang-leh to   keh-lah nying-go sing yüih-long yüih-hyüong de   ziu-z t'a-bing-go
因為打仗打勒多，箇拉人個心越弄越兇了。就是太平個
z-'eo   yia djông-djông iao jü-long hyü-to   nying yüong tsing-tao tsing-ts'iang tang nying-dzing   nying-nying tsing-tsing sah
時候，也常常要聚攏許多人用真刀真槍打人陣，認認真真殺
peh pah-sing k'en   Wa-yiu pah-yiang yia-siu   ling-nga ih-t'ah di-fông iang-kæn   yiu z-'eo eo nying tseo-tsing
撥百姓看。還有百樣野獸，另外一埧地方養間。有時候謳人走進
li-hyang ky'i teng yia-siu dô-kô teo   nen-nen nyü-nyü k'en-go nying feh-tsiao to-siao   ziah yiu nying peh yia-siu
裏向去等野獸大家鬥。男男女女看個人弗照多少，若有人撥野獸
t'a-ky'üoh de   'òh-tsia peh te-siu tang-sah de   bông-pin k'en-tong cü-kwu long-tsong fæn-cün tsih-we kwah-kyiah
拖喫了，或者撥對手打煞了，旁邊看東主顧攏總反轉只會擱腳
kwah-siu   ho-lo-da-siao   kao-hying-siang
擱手，呵囉大笑，高興相。

Yiu ih-tsao da tsiang-kyüing P'un-p'e yiu   to-sing s-ts tang-sah peh pah-sing-lah k'en   yi yiu
有一遭大將軍潘沛有 500 多星獅子打煞撥百姓拉看。又有
ih-tsao Da-lah-ziang   wông-ti sah-diao   yia-siu   wa-yiu eo   nying di-leh tao-ts'iang tang
一遭大拉象^[1]皇帝殺掉 1,0000 野獸，還有謳 1,0000 人提了刀槍打
peh cong pah-sing k'en   Keh-lao-tiu   wông-ti ka z-'eo   yiu   nying læ jün-li nying-tsing-wô
撥衆百姓看，葛勞丟^[2]皇帝介時候，有 1,9000 人來船裏認真話
ziang-liang-koh kao-tsin ka tang peh pah-sing-lah k'en   Keh-sing pah-sing ziah-z m-neh keh-cong-ka hyi-deo   ziu iao
像兩國交戰介打撥百姓拉看。箇星百姓若是無得箇種介嬉頭，就要
sing-tsiao-sah-de   ziu tsih-kwun siang dzao-fæn de
心焦煞了，就只管想造反了。

[1] Trajan, 現譯爲圖拉真

[2] Claudius, 現譯爲克勞狄。此處爲克勞狄一世

Tsæ-wô Lo-mô-nying tsing-voh ih-t'ah di-fông wa-iao lin keh-t'ah di-fông bu-sah tsia-ko-læ pa gyi
再話羅馬人征服一埠地方，還要連箇埠地方菩薩借過來拜其。

Yiu ih-go tsiang-kyüing ming-z kyiao-leh Ūô-kyi-bôh ky'i ih-go ngæ-do-do miao-yü peh 'en-t'in-'ô
有一個將軍名字叫勒亞基薄^[1]，起一個呆大大廟宇，撥咸天下
bu-sah deng ziu eo gyi Tu-jing-din
菩薩庇，就謳其都神殿^[2]。

[1] Agrippa, 現譯爲阿格里帕，羅馬政治家、軍人

[2] 現譯爲萬神殿

Dæn-z Bu-sah yüih to tsing-sing kying-djong go nying yüih-fah ky'üih-de z-jün tso nying-tsih-we yü-kô
但是菩薩越多，真心敬重個人越發缺了，自然做人只會愈加
ŵa de Ping-ts'ia 'en-t'in-'ô ting-ŵa ŵa-p'e-ts teng ting-ŵa ŵa-hyang-fông long-tsong jü-long tao
壞了。並且咸天下頂壞壞坯子，等頂壞壞鄉方，攏總聚攏到
Lo-mô-koh tsing-ziang shü liu-lôh den-li ka-go keh-lah Lo-mô di-fông pah-sing ŵa-z ŵa tao-gyih-deo
羅馬國，正像水流落窩裏介個。箇拉羅馬地方百姓壞是壞到極頭
de K'en Lo-mô-shü di-ih-tsông Keh yia bing-feh-z feh-hyiao-teh dao-li yün-kwu ziu-wô
了（看《羅馬書》第一章）。箇也並弗是弗曉得道理緣故，就話
Hyi-lah teng Lo-mô tu yiu hyü-to sing-yin nying kông-tao tso-nying-go kwe-kyü dao-li da-kæ tu z hao-go
希臘等羅馬都有許多聖賢人講到做人個規矩道理，大概都是好個。
Dæn-z ing-we keh-sing sing-yin nying yia peh-ko tsih z ih-go nying pah-sing-lah ih-ngæn M-kao gyü-dæn
但是因爲箇星聖賢人也不過只是一個人，百姓拉一眼嚟告懼憚
gyi-lah tsong feh-k'eng i gyi kao-hyüing Keh yi m-fah go
其拉，總弗肯依其教訓。箇又無法個。

Ka k'en-ky'i-læ iao nying tso-leh hao pih ky'iao-leh t'in-zông Jing-ming kông-lôh-læ hao kao-nying
介看起來，要人做勒好，必巧勒天上神明降落來，好教人
teh-'ang Keh-lah Ao-kwu-z-tôh tso wông-ti di nyin ka z-'eo Dao dzing-we nyüoh-sing deng-leh
德行。箇拉奧古士督做皇帝第 17 年介時候，「道成爲肉身庇勒
ah-lah go cong-nyiang ziu-z Yi-mô-nu-lih ka-shih z Jing teng ah-lah dô-kô læ-tong
阿拉個中央」，就是「以馬努力^[1]」。解說是神等阿拉大家來東。
Dzih tao s-ng-jih nyin ts-'eo yiu nying tao Lo-mô di-fông ky'i 'ang-kyiao teng-tao Pao-lo tao Lo-mô-go
直到四五十年之後，有人到羅馬地方去行教，等到保羅到羅馬個
z-'eo Lo-mô kong-we yi-kying-hying-wông de
時候，羅馬公會已經興旺了。

[1] Emmanuel, 又譯爲以馬內利。希伯來語，意爲「上帝與我們同在」

Ka z'eo yiu ih-go wông-ti ming-z kyiao-leh Nyi-lo tso-nying lia-feh-teh hyüong-ôh dæ
介時候有一個皇帝，名字叫勒尼羅^[1]，做人了弗得兇惡，待
zi-go pah-sing-lah yia lia-feh-teh bao-nyiah Kyü Lo-mô-nying wô gyi zi fông-leh ho siao-diao kying-dzing
自個百姓拉也了弗得暴虐。據羅馬人話，其自放了火燒掉京城，
fæn-cün t'e-peh Yia-su-kyiao nying ün-wông gyi-lah feh-tsiao to-siao nying peh gyi k'ô-læ sah-diao sing-ts'a
反轉推撥耶穌教人，冤枉其拉，弗照多少人撥其柯來殺掉。信差^[2]
Pao-lo yia dzæ-gyi-nen Wa-yiu yia-tao hwô-yün li-hyang iao me-sah nying tóng lah-coh yüong
保羅也在其內。還有夜到花園裏向要焜煞人當蠟燭用。

[1] Nero, 現譯爲尼祿，羅馬皇帝之一

[2] Apostle, 指基督教中爲了某個特殊使命奉召被差派出去的門徒，後譯爲使徒

Keh-sing ōa-c'ü gyi læ-tih tso keh-pæn kong'eo se-jün feh-kwun'æn-tsiang dæn-z Nyi-lo keh-go-nying
箇星壞處其來的做，箇班公侯雖然弗管閒賬，但是尼羅箇個人
bih-ying 'ang-we yia-z tsing-tsing ōa-leh m-t'in-li ōa de keh-lah keh-sing nying ziu k'ô-gyi s kweng-ts
別樣行爲也是眞眞壞勒嘸天理壞了。箇拉箇星人就柯其使棍子
tang-sah de Keh tsing-tsing kyiao-leh væn-cong-nying tang-sah
打煞了。箇眞眞叫勒萬衆人打煞。

Nyæn-nyin 'eo-deo yi yiu ih-go wông-ti ming-z kyiao-leh Do-mih-siang gyi yia z iao k'ô
廿年後頭，又有一個皇帝，名字叫勒陀密相^[1]，其也是要柯
Yia-su-kyiao nying go Tsiang sing-ts'a Iah'en c'ong-kyüing tao Bah-mo hæ-tao cü-kwu ziu-z gyi
耶穌教人個。將信差約翰充軍到拔摩^[2]海島主顧就是其。

[1] Domitianus, 英語化爲 Domitian, 現譯爲圖密善。羅馬皇帝之一

[2] Πάτμος, 又譯爲帕特莫斯。海島名，在希臘

Dæn-z meng-du yüih k'ô yüih-to Yia-su keh nyin Da-lah-ziang tso wông ti ka z'eo
但是門徒越柯越多。耶穌 98 箇年，大拉象做皇帝，介時候
Pi-t'e-nyi di-fông tsong-tôh tseo-veng gyi z-ka wô Yia-su-kyiao 'ang-leh ka kwông tseo-long
庇推尼地方總督奏文^[1]，其是介話：「耶穌教行勒介廣，走攏
miao-yü-li pa-bu-sah-go nying 'o-jün ky'üih de
廟宇裏拜菩薩個人和然缺了。

[1] 上奏。此處指比提尼亞與本都行省的省長小普林尼和皇帝圖拉真的書信

Ziah-z kông gyi-lah hyiang-fông shih-wô   gyi-lah zi ih-pæn-nying me-nyih t'in-liang heh-tsao jü-long-läe
「若是講其拉鄉方說話，其拉自一般人每日天亮黑早聚攏來
tso-t'ah u-sen   ts'ông ky'üoh-ts ts'ing-tsæn Ylä-su   ziang Jing-ming ka-go   kôh-nying tu vah-tsiu   feh
做埤烏碎，唱曲子稱讚耶穌，像神明介個。各人都罰咒，弗
t'eo-dao   feh kæn-ying   feh shih-iah   keh-sing ka-go   'eo-deo dô-kô zo-tæn-long ky'üoh ih-djü væn ziu
偷盜、弗姦淫、弗失約、箇星介個。後頭大家坐帶攏喫一廚飯就
sæn-k'æ de
散開了。」

Gyi wa-yiu wô   ziah-z keh-sing nying tsih-yiu Ylä-su-kyiao ming-deo   m-neh væn bih-nyang ze-ming
其還有話：「若是箇星人只有耶穌教名頭，嘸得犯別樣罪名，
wa-z kæ sah feh kæ sah
還是該殺弗該殺？」

Wông-ti gyi-wô   keh z-jün kæ sah-go   tsih-z gyi-lah ziah k'eng ky'i-diao Ylä-su   pa
皇帝其話：「箇自然該殺個。只是其拉若肯棄掉耶穌，拜
ah-lah-go bu-sah cü-kwu hao fông gyi c'ih   Læ keh-go wông-ti siu-li si-go meng-du yia tsiang feh-siao
阿拉個菩薩主顧好放其出。」來箇個皇帝手裏死個門徒也眞弗少。

Ylä-su   nyin   ka z-'eo kwông-kying yiu t'in-yiao di-dong   dong-leh li-'æ-go   Ziu yiu nying
耶穌 170 年，介時候光景有天搖地動，動勒厲害個。就有人
tseo-veng Wông-zông z-ka wô   Keh tu-z bu-sah ông-de   iao vah ah-lah   ing-we zia-kyiao 'ang-leh ka
奏文皇上是介話：「箇都是菩薩快了，要伐阿拉，因為邪教行勒介
kwông   Gyi-lah sing-siang z iao t'iao-so wông-ti   ze-ming tso-tao Ylä-su-kyiao nying sing-zông ky'i   feh
廣。」其拉心想是要挑唆皇帝，罪名做到耶穌教人身上去。弗
teh-cü wông-ti zông-yü p'i-lôh-læ   z-ka wô   yia feh-pih ih-ding z iao ngô ky'i k'ô gyi-lah   ziah-z
得知皇帝上諭批落來是介話：「也弗必一定是要我去柯其拉，若是
gyi-lah yiu-leh teh-ze bu-sah   bu-sah zi z-jün we ying-vah gyi-lah-go   ziah-kông t'in-yiao di-dong
其拉有了得罪菩薩，菩薩自自然會刑罰其拉個，若講天搖地動
shih-wô   ng-lah dza-we long-tsong ky'ih-hoh-sah   gyi-lah tao fæn-cün en-en wêng-wêng k'ao-djoh Jing-ming
說話，爾拉咋會攏總喫恹煞，其拉到反轉安安穩穩靠着神明
tô-hwô   ih-ngæn m-ze m-ko ni   Keh wông-ti ming-z kyiao-leh En-teng
朵化，一眼嘸罪嘸過呢？」箇皇帝名字叫勒安敦^[1]。

[1] Aurelius，現譯爲奧勒留。羅馬皇帝之一，《後漢書》稱其爲大秦王安敦

Tsong-r-yin-ts   keh   nyin li-hyang tao yiu jih-go wông-ti z iao k'ô Ylä-su-kyiao nying-go
總而言之，箇 300 年裏向倒有十個皇帝是要柯耶穌教人個。
sah-diao-go cü-kwu su-tu-su-feh-pin de   Dæn-z wông-ti tsih-z-ka k'ô   meng-du tsih z-ka yüih-fah
殺掉個主顧數都數弗遍了。但是皇帝只是介柯，門徒只是介越發
to-ky'i-læ   dzih-teng Kong-tæn-ding teng-we   ih-k'en Ylä-su-kyiao yi-kying ka hying-wông   gyi-zi ziu
多起來，直等貢旦定登位，一看耶穌教已經介興旺，其自就

jih-Yiæ-su-kyiao fæn-cün tsiang hyü-to miao-yü ts'ah-diao z pa kô-bu-sah go nying tu iao bæn gyi-lah
入耶穌教，反轉將許多廟宇拆掉，是拜假菩薩個人，都要辦其拉
ze-ming-go Dzong-ts'-ts'-eo Lo-mô di-fông t'ong-sing sôn-z Yiæ-su-kyiao di-fông
罪名個。從此之後，羅馬地方統性算是耶穌教地方。

Teng Yiæ-su lôh-væn ts'ô feh-to z'-eo Cong-koh z Hen-dziao Đông-deo keh-sing 'o-zông z ka
等耶穌落凡差弗多時候，中國是漢朝。蕩頭箇星和尚是介
z'-eo Hen Ming-ti p'ing-ts'ing læ-go z-dzong Veh-kyiao tsing Cong-koh ts'-eo tao yin-dzæ yi-kying mao-mao yiu
時候漢明帝聘請來個，自從佛教進中國之後，到現在已經毛毛有
nyin kwông-kying de Lih-dziao-go wông-ti wa-z kying gyi-lah-go ky'üih tsôh-hying gyi-lah-go to
2000 年光景了。歷朝個皇帝還是緊其拉個缺，作興其拉個多。
ts'-di nying siang-sing Veh-go cü-kwu yia peh-ko tsih-yiu sæn-feng-ts-ih r-ping-ts'ia keh sæn-feng li-hyang tu-kyi
此地人相信佛個主顧也不過只有三分之一，而並且箇三分裏向都計
z yiu-k'eo vu-sing-go cü-kwu to
是有口無心個主顧多。

Ka k'en-ky'i-læ teng Yiæ-su-kyiao z pi-feh-læ-go Yiæ-su-kyiao z Yiu-t'æ-koh c'ih-go
介看起來，等耶穌教是比弗來個。耶穌教是猶太國出個。
Yiu-t'æ-koh koh-veng siao-siao-kun veng-li yi pi Hyi-lah teng Lo-mô t'e-pæn gyi-lah hyiang-fông z bih
猶太國國份小小管，文理又比希臘等羅馬推扳。其拉鄉方是別
di-fông nying k'eh-ts'eng-go gyi-lah koh-kô peh Lo-mô nying t'ong-sing ts'ao-mih de Yiæ-su zi peh keh-pæn
地方人刻忖個。其拉國家撥羅馬人統性抄滅了。耶穌自撥箇班
wa-nying long-sah de gyi-go Sing-ts'a da-kæ tu-z ti-vi c'ih-sing-go 'ang-kyiao ih-lin 'ang tao hyü-to
壞人弄煞了。其個信差大概都是低微出身個。行教一連行到許多
dziao-dæ yiu hyü-to wông-ti iao bæn gyi-lah Ka k'en-ky'i-læ Yiæ-su kyiao iao siang 'ang-k'æ-ky'i shih-wô
朝代，有許多皇帝要辦其拉。介看起來耶穌教要想行開去說話，
ôh-ziang feh-tsiao dza næn feh-teh-cü tsih-siao nyin kong-fu ziu yi-kying hying-wông-de s-teh t'in-ô
惡像弗照咋難，弗得知只消 300 年功夫，就已經興旺了。使得天下
ting gyiang-wang koh-kô lin kæ-kwun go joh-koh tu we ky'i-diao gyi zin-deo-go bu-sah tsih pa Yiæ-su
頂強橫國家連該管個屬國都會棄掉其前頭個菩薩，只拜耶穌
Tsing-Jing Keh ky'i-næn-dao z nying-go vu-nyih-ts sô neng-keo tso-leh-tao-go ma
真神。箇豈難道是人個武藝子所能夠做勒到個嗎？

Yin-dzæ ts'-di Sih-kyiao teng Dao-kyiao pi yi-zin yi-kying 'o-jün sæ-ba de Yiæ-su-kyiao tao fæn-cün
現在此地釋教等道教比以前已經和然衰敗了。耶穌教倒反轉
ih-nyin ih-nyin yü-kô hying-wông ky'i læ de K'en-ky'i-læ Cong-koh di-fông yia deng-feh-teh nyi-sæn-pah nyin
一年一年愈加興旺起來了。看起來中國地方也庵弗得二三十年，
keh-sing nying iao-bông tu we siang-sing Yiæ-su-kyiao gyi
箇星人要防^[1]都會相信耶穌教其。

[1] 也許；可能

問個說話

Lo-mô pah-sing peng-lâ wa hao feh Tao dza z'-eo wâ-de ni Dza-we ka wâ Sing-tsiao-de
羅馬百姓本來還好弗？到咋時候壞了呢？咋會介壞？心焦了
soh-go z-t'i tóng hyi-deo Wa-yiu soh-go yün-kwu ta-li gyi-lah yü-kô wâ Lo-mô nying ka ôh
啥個事體當嬉頭？還有啥個緣故帶累^[1]其拉愈加壞？羅馬人介惡，
wa-z feh tong li-sing yün-kwu soh Tsih-yiu jü we kao nying teh-'ang Ao-kwu-z-tôh nyin yiu soh-go
還是弗懂理性緣故啥？只有誰會教人德行？奧古士督 27 年有啥個
z-t'i Yia-su-kyiao kyi-z 'ang tao Lo-mô Nyi-lo wông-ti dæ gyi dza-go nyin ts'-eo yiu jü k'ô
事體？耶穌教幾時行到羅馬？尼羅皇帝待其咋個？20 年之後有誰柯
gyi-lah Yia-su nyin yiu soh-go z-t'i nyin kwông-kying yiu soh-go z-t'i nyin
其拉？耶穌 98 年有啥個事體？170 年光景有啥個事體？300 年
li-hyang yiu kyi-go wông-ti z k'ô Yia-su-kyiao-go Ka k'ô-fah meng-du yiu ky'üih-tin ma Kong-tæn-ding
裏向有幾個皇帝是柯耶穌教個？介柯法門徒有缺點嗎？貢旦定
dza-go Sih-kyiao teng Yia-su-kyiao 'ang-k'æ pi-ky'i-læ dza-go
咋個？釋教等耶穌教行開比起來咋個？

[1] 使得；導致

Di-Ts'ih Tsông

第七章

Tsing-Jing kyi-jün vah-tsiu ko-liao wô Iao tsiang bih-koh s-peh Yia-su tso ts'æn-nyih lin t'in-'ô
真神既然罰咒過了話：「要將別國賜撥耶穌做產業，連天下
zing-deo-go di-fông tu iao voh gyi-kæ-kwun keh-lah Lo-mô-nying mih-diao Yiu-t'æ-koh feh-neng-keo lin
盡頭個地方都要服其該管。」箇拉羅馬人滅掉猶太國，弗能夠連
Yia-su-kyiao mih-tsing dzæ-nen 'eo-deo fæn-cün lin Lo-mô kæ-kwun go joh-koh yia t'ong-sing kwe-peh Yia-su-kyiao
耶穌教滅進在內。後頭反轉連羅馬該管個屬國，也統性歸撥耶穌教
de
了。

Ziah-z keh-sing poh-deo mæn-nying lön-tsing-læ Lo-mô-koh t'ong-sing peh gyi-lah mih-diao de gyi yia
若是箇星北頭蠻人亂進來，羅馬國統性撥其拉滅掉了。其也
fi-dæn feh-neng-keo lin Yia-su-kyiao mih-tsing dzæ-nen fæn-cün tsih-we pa-voh Yia-su-kyiao dô-kô jih-kyiao
非但弗能夠連耶穌教滅進在內，反轉只會拜服耶穌教，大家入教

de
了。

'Eo-deo kyiao-meng ziu yüih-fah 'ang-k'æ-ky'i de   cong-ü djün Eo-lo-pô tu tso-leh Yia-su-kyiao di-fông
後頭教門就越發行開去了。終於全歐羅巴都做了耶穌教地方

de
了。

Lo-mô tao Ao-kwu-z-tôh tso wông-ti z'-eo   doh-shü-nying ting-to   veng-li yia gyih-hao-go
羅馬到奧古士督做皇帝時候，讀書人頂多，文理也極好個。

Dæn-z pah-sing ih-dæ ih-dæ keng-kô ôh   veng-li ziu mæn-mæn t'e-pæn de   teng-tao poh-pin keh-pæn
但是百姓一代一代更加惡。文理就慢慢推扳了，等到北邊箇班
mäen-nying lön-tsing-go z'-eo   shü yia ky'üih de   doh-shü nying yia kw'a m-neh de   Keh ziu kyiao-leh Heh-en
蠻人亂進個時候，書也缺了，讀書人也快𠵼得了。箇就叫勒黑暗
z-shü
時世。

Nyün-z tsih-iao   Sing-kying   'ang-k'æ-ky'i ziu neng-keo s-teh Heh-en z-shü pin-tso kwông-ming de
原是只要《聖經》行開去就能夠使得黑暗時世變做光明了。

Dæn-z ka z'-eo   ing-pæn wa feh-zing tsôh de   Sing-kying   tsih-yiu ts'ao-peng   m-neh dza to yia
但是介時候，印版還弗曾作了。《聖經》只有抄本，𠵼得咋多，也
yiu hyü-to sin-sang doh tu doh-feh-c'ih
有許多先生讀都讀弗出。

Keh-lah dao-li wô-feh-læ   zia-k'æ-ky'i de   Lo-mô kyiao-deo ziu neng-keo 'eo zi-go sing-siang
箇拉道理話弗來，邪開去了。羅馬教頭就能夠候自個心想
hong-p'in   pah-sing-lah 'eo gyi ts'ô-tô   Gyi tsiang   Mô-t'æ-djün   - ka-shih ts'o
哄騙，百姓拉候其差朵。其將《馬太傳》XVI，16-19解說錯了，
de gyi   wô z   fong
其話：「是耶穌封 Yia-su 彼得到 Pe-teh 世 tao 間上傳 shü-kæn-zông 公 djün 會上 kong-we
頭。彼 zông-deo 得死 Pe-teh 後，箇 si-'eo 個權 keh-go 柄又 gyün-ping 傳 yi 落撥 djün-lôh 羅馬教 Lo-
mô 頭了 kyiao-deo。」

Gyi wa-yiu wô   keh-sing kyiao-deo kyi-jün z dæ Yia-su bæn-z-t'i   keh-lah yang-seh feh-we
其還有話，箇星教頭既然是代耶穌辦事體，箇拉樣色弗會
long-ts'o   cü-pô z sing-k'eo   wô ih-kyü hao sön ih-kyü su   tsing-ziang Yia-su zi kông-go shih-wô
弄錯。嘴巴是聖口，話一句好算一句數，正像耶穌自講個說話
t'ih-seh-vu-r-go
鐵色無二個。

Pah-sing-lah ziu gyü-dæn gyi ziang Jing-ming ka   wa we pa gyi   tsing-ziang Gyi-'ô-nying pa La-mô-seng
百姓拉就懼憚其像神明介，還會拜其，正像旗下人拜喇嘛僧
ka-go
介個。

Lo-mô kyiao-deo neng-keo long-gyün s-teh tsing dao-li we zia tao ka-go di-bu kyi-jün peng-lä tu
羅馬教頭能夠弄權，使得真道理會邪到介個地步。既然本來都
z ing-we Sing-kying ky'üih pah-sing beng-go yün-kwu keh-lah 'eo-deo deh-we kying-djü pah-sing
是因為《聖經》缺，百姓笨個緣故，箇拉後頭特為禁住百姓
k'en Sing-kying k'ong-p'ô ih-ming-bah ziu feh-k'eng voh gyi de
看《聖經》，恐怕一明白就弗肯服其了。

Tsæ-wô hyiang-fông yüih-long yüih-feh-z de keh-sing sin-sang kying tao feh kông ts'ia-kwu zi deng-leh
再話鄉方越弄越弗是了。箇星先生，經倒弗講，且顧自庵勒
en-dông z-yün-li siu-'ang weh-go nying tao feh kao-hyüing gyi djông-djông t'i si-ko-liao nying ts'æn-nyäen
庵堂寺院裏修行，活個人倒弗教訓其，常常替死過了人懺唸。

Keh-go Heh-en z-shü feh-jün ziu kw'a hao liang de næn-kæn be gyi-lah sô-'æ fæn-cün we deng-tao
箇個黑暗時世弗然就快好亮了。難間被其拉所害，反轉會庵到
mao-mao yiu nyin kwông-kying wa dzing-gyiu z heh-en-go
毛毛有 1000 年光景，還仍舊是黑暗個。

T'in-cü-kyiao hyü-to ts'o-c'ü tu z keh nyin li-hyang fah-c'ih-lä go Keh Heh-en z-shü
天主教許多錯處都是箇 1000 年裏向發出來個。箇黑暗時世
li-deo-go z-t'i fi-dæn z Yi-da-li di-fông feh-pih shih de ziu-z bih-koh di-fông z-t'i yia
裏頭個事體，非但是以大利地方弗必說了，就是別國地方事體也
ky'üih-go tsih-yiu ih-liang-ying iao-kying-tin z-t'i wa kông-leh-siang-z go
缺個，只有一兩樣要緊點事體還講了相似個。

Yiæ-su ts'eo m-kyi-pah-nyin tsing-dao-li long-do pin-diao de Keh-sing nying wô Z doh-doh pa
耶穌之後嘸幾百年，真道理弄大^[1]變掉了。箇星人話是獨獨拜
ih-we Tsing-Jing feh-keo ziu we pa hyü-to si-ko-liao sing-nying ziang bu-sah ka-go
一位真神弗夠，就會拜許多死過了聖人，像菩薩介個。

[1] 大大地

Kyiu-cü yi-kying dæ ah-lah ziu-næn gyi yia wô z feh-keo wa iao gyi-zi sing-zông ling-nga tsæ
救主已經代阿拉受難，其也話是弗夠，還要其自身上另外再
ky'üoh hyü-to kw'u-ts'u tso-c'ih hyü-hwô z-ken hao pu-pu-ts'eo
喫許多苦楚，做出虛花^[1]事幹好補補湊^[2]。

[1] 無用的

[2] 付予更多。現代寧波話說「找湊」

Ing-we Yiu-t'æ-koh z Yiæ-su-go c'ih-sing ts-di keh-lah keh-sing nying wô ziah-z neng-keo c'ih-meng
因為猶太國是耶穌個出身之地，箇拉箇星人話，若是能夠出門
tao keh-deo ky'i ih-da ziu iao sön z sô-diao ze-ming-go kong-lao yi-kying tsoh-tsoh-go de 'ô-si-go
到箇頭去一埭，就要算是赦掉罪名個功勞已經足足個了，下世個

foh-ky'i ih-ding z hao sön-su-go
福氣一定是好算數個。

Keh-lah keh-sing gvin-sing-go cü-kwu wông-wông yiu ih do dziao deh-deh we-we tao Ylä-lu-sah-leng ky'i
箇拉箇星虔心個主顧，往往有一大潮，特特爲爲到耶路撒冷去
zông Ylä-su-go veng
上耶穌個墳。

Dæn-z teng-tao Ylä-su lôh-væn nyin keh-pæn T'u-r-kyi We-ts tsing-voh Yiu-t'æ-koh
但是等到耶穌落凡 1055 年，箇班土耳其^[1]回子征服猶太國
ts-'eo feh tsiao-dza næn-we Ylä-su-kyiao nying zông Ylä-lu-sah-leng ky'i-go cü-kwu Eo-lo-pô di fông
之後，弗照咋難爲耶穌教人上耶路撒冷去個主顧。歐羅巴地方
cong-nying long-tsong-ông-sah de Lo-mô kyiao-wông ziu c'ih 'ao-ling z-ka wô Kyiu-Cü-go veng-mo
衆人攏總快煞了。羅馬教皇就出號令，是介話：「救主個墳墓，
peh keh-pæn feh-siang-sing nying tsin-djü-kæn keh jih-dzæ z tao Ylä-su-kyiao-go me feng-fu gyi-lah ky'i-leh
撥箇班弗相信人佔住間，箇實在是倒耶穌教個霉。」吩咐其拉起了
ping ky'i tang ky'i ing-hyü ko-tang-ko tu we sô gyi ze
兵去打去。應許個打個都會赦其罪。

[1] 現譯爲土耳其

Kwe-keng yiu deh-ma koh-go wông-ti ping-mô 'eh-tæn-long ky'i tang keh-deo We-we-kyiao nying ky'i Dzong Ylä
歸根有特買國個皇帝兵馬合帶攏去打箇頭回回教人去。從耶
su nyin dong-sing tang zông sæn-nyin kong-fu Ylä-lu-sah-leng sön p'o-tsing de lu-zông si-go teng
穌 1096 年動身，打上三年功夫，耶路撒冷算破進了，路上死個等
sông-leh dzing-li-go nying cong sön-ky'i-læ yiu
傷勒陣裏個人，總算起來有 85,0000。

Yi-'eo nyin kwông-kying Yiu-t'æ-koh ih-dzih z Ylä-su-kyiao kæ-kwun-go
以後 80 年光景，猶太國一直是耶穌教該管個。

Dæn-z keh-pæn We-ts yi gyiang-ky'i-læ tsiang Ylä-lu-sah-leng yi deh-leh-ky'i de Eo-lo-pô nying ky'i
但是箇班回子又強起來，將耶路撒冷又奪了去了。歐羅巴人起
hyüih-sing siang ky'i kyiu gyi Kôh-c'ü tæh-kông ky'i-ping ky'i vah We-ts hao kyiu-cün Ylä-su-go Veng-mo
血心想起救其。各處擔綱起兵去伐回子，好救轉耶穌個墳墓。
'Eo-deo ih dzih tang-zông ih-pah-to nyin sing yia lang de dzæ-s k'eng hyih-siu Dzong ky'i-deo tao
後頭一直打上一百多年，心也冷了，纔始肯歇手。從起頭到
kyih-sah sôh-sôh-diao-go nying tsoh-tsoh yiu deo-liang pah-væn de Keh-z tæh-tsih dông-pin keh-pin We-ts
結煞，傷傷掉個人，足足有頭兩百萬了。箇是單只蕩邊，箇邊回子
wa feh sön-tsing
還弗算進。

Keh tsing kyiao-leh ih-k'eo-ky'i hô-leh pih-li iao ih-ngæn hao-c'ü tu m-neh-go
箇真叫勒一口氣颯勒壁裏，要一眼好處都無得個。

Keh-cong-ka ky'in k'ong-mo

箇種介牽空磨^[1]，

zih-sah lao-peng-go z-ken

蝕煞老本個事幹，

tsih-yiu be zia-kyiao mi-'ôh

只有被邪教迷惑，

Heh-en-z-shü nying we tso-go

黑暗時世人會做個。箇是一樣了。

Keh z ih-yiang de

[1] 白費力氣

Wa-yiu di-nyi-yiang

還有第二樣，

yia z

tso-keng-mah-go

也是做根脈^[1]個。

Lo-mô kyiao-wông yiu ka do gyün-ping

羅馬教皇有介大權柄。因爲

ing-we

ky'ü-leh pah-sing-lah siang-sing gyi

虧了百姓拉相信其，

ziah-z yiu nying feh siang-sing

若是有人弗相信，

ziu wô z dzao-fæn

就話是造反，

iao k'ô gyi bæn

要柯其辦

ze-ming

罪名。

[1] 源頭

T'eo-p'ô yiu ih-t'ah di-fông nying tu-kyi feh-i gyi

偷怕有一埤地方人都計弗依其，

gyi ziu we feng-fu bih-koh-go wông-ti ta-ling

其就會吩咐別國個皇帝帶領

ping-mô ky'i tsiang keh-t'ah di-fông 'o-cong ts'ao-mih de

兵馬去將箇埤地方和衆抄滅了。

Ziah-z tsih-yiu m-kyi-go nying feh i gyi

若是只有嘸幾個人弗依其，

ing-we ping-mô yüong-feh-djôh

因爲兵馬用弗着，

keh-lah dzih-teng Yiaë-su

箇拉直等耶穌

nyin ka z'eo yi ts'eng-c'ih ih-go fah-ts hao kying djü gyi-lah

1204 年，介時候又忖出一個法子好禁住其拉。

Gyi eo kôh-c'ü wông-ti ky'i ih-tsing oh

其謳各處皇帝起一進屋，

ziang t'in-lao ka

像天牢介，

kyiao-leh Dzô-ts'ah ngô-meng

叫勒查察衙門^[1]，

kyiao-wông

教皇

zi yi ling-nga fong ih-pæn nying

自又另外封一班人，

ngæn-deo

衙頭^[2]

kyiao-leh Dzô-ts'ah-kwun

叫勒查察官，

hao kwu-djôh keh-go Dzô-ts'ah ngô-meng

好顧着箇個查察衙門

z-t'i

事體。

Ziah-yiu nying

若有人，

yi pun-kyü shih-wô kông-ts'o

有半句說話講錯，

'ôh-tsia yiu ih ngæn-ngæn teng kyiao-wông i-s

或者有一眼眼等教皇意思

feh-te

弗對，

keh-sing dzô-ts'ah-kwun ziu we ky'i k'ô gyi læ

箇星查察官就會去柯其來，

lin-tsih djün te-tsing tu hao-vong djün

連即傳對證都好留傳，

doh-meng

獨門^[3]

ky'üih-tang dzing-tsiao

屈打成招。

Si-ze ding-lôh ts'eo ziu s ho me-sah

死罪定落之後就使火焠煞，

'ôh-tsia bih-yiang ting-kw'u-go fah-ts

或者別樣頂苦個法子，

tsiu-tsôh gyi sah

周作其煞。

Yiu Z'eo

有時候，

hweh-r-jün

忽而然，

tsiang ih-go nying k'ô-leh-ky'i de

將一個人柯了去了，

tao-ti we-leh soh-go

到底爲了啥個

z-ken

事幹，

lin-tsih

連即其自頭緒

gyi-zi

都無得，

deo-jü

親

ts'ing-kyün

眷朋友

beng-yiu hyiang

響都弗敢響，

feh-ken

響

k'ong-p'ô hyiang

恐怕響

ih-hyang lin zi-kô sing-ming tu næn-pao de

一響連自家性命都難保了。

[1] Inquisition, 現譯爲宗教裁判所

[2] 頭銜。現代寧波話就叫「頭銜」

[3] 僅僅；單單

Keh-pæn dzô-ts'ah-kwun ngæn-deo se-jün yiu ih-go sing-nying-go sing-z kô-zông ts'ing-hwu
箇班查察官銜頭雖然有一個「聖人」個「聖」字加上，稱呼
sing-dzô-ts'ah-kwun jih-dzæ z pi Lao-hwu wa li-'æ Yiu z-'eo yiu-lao nying-kô teng hao-k'en-tin
聖查察官，實在是比老虎還厲害。有時候，有佬人家等好看點
nyü-nying tu we vu-ün vu-kwu ün-wông gyi-lah p'ing-k'ong læ k'ô-leh-ky'i de Keh-cong-ka
女人，都會無冤無故冤枉其拉，拼空來柯了去了。箇種介
dzô-ts'ah-ngô-meng T'in-cü-kyiao di-fông yin-dzæ dzing-gyiu yiu peh-ko m-neh ziang yi-zin ka ming-tông-tông
查察衙門，天主教地方現在仍舊有，不過無得像以前介明當當。

Dzih-teng Yäe-su lôh-væn to nyin Eo-lo-pô hyü-to di-fông tu hyiao-teh kyiao-meng zia de
直等耶穌落凡 1500 多年，歐羅巴許多地方都曉得教門邪了，
ziu ky'i-diao kyiao-wông i-leh Sing-kying ka tso de Keh kyiao-leh Kwe-tsing z-shü K'en Di-li
就棄掉教皇，依勒《聖經》介做了。箇叫勒歸正時世（看《地理
shü min
書》53、54 面）。

Tao jü-kying Eo-lo-pô li-hyang i T'in-cü-kyiao-go di-fông djü Yi-da-li ts-nga
到如今歐羅巴裏向依天主教個地方除以大利之外，
tsih-yiu-Pi-li-z Veh-læn-si Si-pæn-yüô Bu-dao-yüô Ao-di-li-üô wa-yiu-sing
只有比利時、佛蘭西、西班牙、葡萄牙、奧地利亞^[1]，還有星
zeh-keh-leng-teng siao di-fông Keh-sing di-fông se-tsih wa m-neh teng kyiao-wông feng-k'æ yia ky'ü-leh bih-u-sen
雜箇愣敦小地方。箇星地方雖即還無得等教皇分開，也虧了別烏碎
kwe-tsing-go i-s yiu-tin tsia-ko-læ keh-lah tu pi yi-zin hao yia pi yi-zin 'o-jün ming-bah ziu
歸正個意思有點借過來，箇拉都比以前好，也比以前和然明白，就
wô kyiao-wông-go gyün-ping pi yi-zin yia t'e-pæn de Gyi-go gyün-ping peng-læ z Heh-en z-shü
話教皇個權柄比以前也推扳了。其個權柄本來是黑暗時世
hying-ky'i-læ-go teng-tao Sing-kying yü-kô 'ang-k'æ-ky'i pah-sing yü-kô ming-bah yia z-jün
興起來個，等到《聖經》愈加行開去，百姓愈加明白，也自然
mæn-mæn we m-neh de K'en T'iah-sah-lo-nyi-kyüô
慢慢會無得了（看《帖撒羅尼迦》II, 8）。

[1] 現譯爲奧地利

問個說話

Lo-mô nying mih-diao Yiu-t'æ-koh yiu lin Yiæ-su-kyiao mih-diao ma Keh-sing Poh-deo mæn-nying mih-diao
羅馬人滅掉猶太國有連耶穌教滅掉嗎？ 箇星北頭蠻人滅掉

Lo-mô-koh yiu lin Yiæ-su-kyiao mih-diao ma Lo-mô-koh veng-li tao dza z-'eo ting hao Kyi-z wä-de
羅馬國有連耶穌教滅掉嗎？ 羅馬國文理到咋時候頂好？ 幾時壞了？

Dza-we wæn-we feh-cün Lo-mô cü-kyiao dza-we neng-keo tso kyiao-wóng Heh-en z-shü dza-we en-leh ka
咋會挽回弗轉？ 羅馬主教咋會能夠做教皇？ 黑暗時世咋會暗了介

dziang-kyiu T'in-cü-kyiao ts'o-c'ü dza z-'eo ky'i-deo-go Keh Heh-en z-shü z-t'i to feh to Deo ih-yiang
長久？ 天主教錯處咋時候起頭個？ 箇黑暗時世事體多弗多？ 頭一樣

z soh-go z-t'i ng teh ts-si wô-tæn-læ Di-nyi yang z soh-go z-t'i ng yia hao wô-leh
是啥個事體， 爾得仔細話帶來？ 第二樣是啥個事體， 爾也好話勒

dziang-si tin Dza kyiao-leh Kwe-tsing z-shü Yin-dzæ yiu soh-go di-fông dzing-gyiu z i T'in-cü-kyiao go
詳細點？ 咋叫勒歸正時世？ 現在有啥個地方仍舊是依天主教個？

Keh-sing di-fông dza-we pi yi-zin hao-de ni Ng ts'eng kyiao-wóng gyün-ping iao teng kyi-z we m-neh-de
箇星地方咋會比以前好了呢？ 爾忖教皇權柄要等幾時會嘸得了？

T'iah-sah-lo-nyi-kyüô shü dza wô-tih
《帖撒羅尼迦書》咋話的？

Di Pah Tsông

第八章

Z-dzong Poh-deo keh-pæn mæn-nying tsing-voh Lo-mô ts-'eo Yi-da-li di-fông ziu feng-leh deh-ma
自從北頭箇班蠻人征服羅馬之後， 以大利地方就分了特買

koh-sang Ing-we feh-neng-keo dong-sing yiah-lih keh-lah ôh yüong-yi ziu nying-kô tsih-cü yiu z-'eo t'ing
國生。 因為弗能夠同心協力， 箇拉惡容易受人家節制。 有時候聽

Jih-r-mæn s-hwun yiu z-'eo voh Veh-læn-si 'ôh-tsia Ao-di-li-üô kæ-kwun Keh z yiu-tin ziang
日耳曼使喚， 有時候服佛蘭西， 或者奧地利亞該管。 箇是有點像

t'in-li jing-wæn dao-li ing-we t'in-'ô-go nying tsao-yi-ts ky'üoh-zing Lo-mô-koh to-siao siao-kw'u ko
天理循環道理。 因為天下個人早已仔喫盡羅馬國多少小苦過，

keh-tsao wæn-pao de
箇遭還報了。

Sæn-s-pah-nyin zin-deo Yi-da-li di-fông sang-i pi bih u-sen yü-kô nao-nyih doh-shü nying yia
三四百年前頭，以大利地方生意比別烏碎愈加鬧熱，讀書人也
yü-kô to Dæn-z keh-sing yi-kying kwe-tsing-liao di-fông djông-djông tsih-we hao-ky'i-læ næn-kæn tu pi
愈加多。但是箇星已經歸正了地方，常常只會好起來，難間都比
Yi-da-li 'o-jün hying-wông ts'ô-yün de Yi-da-li di-fông weh-be zia-kyiao sô-'æ ziang Hyi-lah-koh
以大利和然興旺差遠了。以大利地方活被邪教所害，像希臘國
ka dzing-gyiu z feh-zông feh-lôh-go
介，仍舊是弗上弗落個。

Yi-da-li di-fông ing-we en-dông z-yün ka nao-nyih 'o-zông nyi-kwu ka to tsæ-wô ing-we
以大利地方因為庵堂寺院介鬧熱，和尚尼姑介多，再話因為
feh-hyü pah-sing-lah k'en Sing-kying keh-lah ziu yiu hyü-to pô-hyi z-ken tso-c'ih-læ de Dæn-z
弗許百姓拉看《聖經》，箇拉就有許多把戲事幹做出來了。但是
hyiang-fông se-jün z tsing wã yia feh pi kwu-z tsin ka hyüong-ôh ing-we pa Tsing-Jing-go di-fông m-yiu
鄉方雖然是真壞，也弗比古時節介兇惡，因為拜真神個地方嘸有
ih-t'ah z pi pa kô-go bu-sah di-fông yü-kô wã de
一埧是比拜假個菩薩地方愈加壞了。

T'ong Yi-da-li di-fông yin-dzæ feng-leh jih-koh-sang ziu-z Lo-mô Na-peh-leh-s
統以大利地方，現在分了十國生，就是羅馬、那不勒斯、
To-s-kyüô-neh Mi-læn Sah-r-tih-nyi-üô Mo-neh-ko Pô-r-mô
多斯加納^[1]、米蘭、撒爾的尼亞^[2]、摩納哥、巴爾馬^[3]、
Mo-teh-nô Lu-kyüô Sing-Mô-li-nyiah keh jih-t'ah di-fông
摩德拿^[4]、盧加^[5]、聖馬利涅^[6]箇十埧地方^[7]。

[1] Toscana, 現譯爲托斯卡納

[2] Sardegna, 現譯爲撒丁

[3] Parma, 現譯爲帕爾馬

[4] Modena, 現譯爲摩德納

[5] Lucca, 現譯爲盧卡

[6] San Marino, 現譯爲聖馬力諾

[7] 原書出版的 1852 年，意大利尚未統一，且地域範圍與今天不同

Keh jih-koh li-hyang di-fông   t'ong-sing yiu mao   cün-fông yang-li   wu-k'eo yiu
箇十國裏向地方， 統性有毛 12,0000 轉方洋里^[1]， 戶口有
da-iah ih-kw'e cün-fông yang-li yiu   ka-siang-mao nying deng-tih
2250,0000。大約一塊轉方洋里有 188 介相貌人庵的。

[1] 平方英里，1 平方英里約等於 2.59 平方公里

Yi-da-li keh-t'ah di-fông   ing-we t'in-kô yia 'o-nôn   di-t'u yia 'eo   liang-pin tu yiu hæ
以大利箇埠地方， 因爲天家也和暖， 地土也厚， 兩邊都有海。
shü-k'eo   yi z ka bin-tông   feh-leng cong-din   tso-sang-i   c'ih-sih tu hao   pah-sing-lah feh-jün
世口^[1]又是介便當， 弗論種田、 做生意， 出息都好， 百姓拉弗然
p'ô-feh kw'a-weh   p'ô-feh fu-tsoh-ky'i-læ   dæn-z k'o-sih ing-we lih-fah ǎa   wông-ti teng kwun-fu   tu
怕弗快活， 怕弗富足起來。但是可惜因爲律法壞， 皇帝等官府^[2]都
iao bao-nyiah pah-sing   keh-lah pah-sing-lah feh-neng-keo jih-feng dza hying-wông ky'i-læ
要暴虐百姓， 箇拉百姓拉弗能夠十分咋興旺起來。

[1] 時代

[2] 原書殘損，推測爲「府」字

Yi-da-li di-fông nying   ts-tsih tao z hao-go to   dæn-z k'o-sih ing-we lih-fah ǎa   tsæ-wô
以大利地方人， 資質倒是好個多， 但是可惜因爲律法壞， 再話
kyiao-meng zia de   keh-lah doh-shü cü-kwu z yiu ko-su-go
教門邪了。箇拉讀書主顧是有個數個。

Yi-da-li di-fông sæn-se keh-sing z t'in-sang-dzing-go siu-cü   Si-pin ze-ng soh-go di-fông tu teng
以大利地方山水箇星是天生成個秀緻， 西邊隨爾啥個地方都等
gyi pi-feh-læ-go   keh-lah tæ-n-ts'ing teng tôh-zah-deo-en   keh-sing si-ky'iao fah-ts   z keh-deo
其比弗來個， 箇拉丹青等篤石頭案^[1]， 箇星細巧法子， 是箇頭
ting-hao   Bih-koh yiu-ming-deo sin-sang da-kæ tu-z   Yi-da-li di-fông 'ôh-læ go   wa-yiu we tso-s-go
頂好。別國有名頭先生大概都是以大利地方學來個， 還有會做詩個
nying yia feh-siao
人也弗少。

[1] 人體雕塑

Meng-go shih-wô

問個說話

Z-dzong Poh-deo mæn-nying lön-tsing ts-'eo Yi-da-li di-fông dza-go-de Sæn-s pah nyin zin-deo
自從北頭蠻人亂進之後以大利地方咋個了？三四百年前頭
Yi-da-li di-fông sang-i doh-shü keh-sing teng bih u-sen pi-ky'i-læ dza-go Yin-dzæ-ni Soh-go
以大利地方生意讀書箇星等別烏碎比起來咋個？現在呢？啥個
yün-kwu Hyiang-fông pi zông-zin dza-go Soh-go yün-kwu Yi-da-li di-fông yin-dzæ feng-leh kyì koh-sang
緣故？鄉方比上前咋個？啥個緣故？以大利地方現在分了幾國生？
Koh-veng t'ong-sing dza-kun do T'ong-sing yiu to-siao wu-k'eo Ih-kw'e cün-fông yang-li da-iah yiu to-siao nying
國份統性咋管大統性有多少戶口？一塊轉方洋里大約有多少人
deng-tih Yi-da-li di-fông sang-dzing yiu dza-go hao-c'ü Dza-we feh hying-wông Doh-shü nying dza-we
庵的？以大利地方生成^[1]有咋個好處？咋會弗興旺？讀書人咋會
ky'üih Keh-sing si-ky'iao fah-ts dza-we tao z Yi-da-li di-fông ting hao
缺？箇星細巧法子咋會倒是以大利地方頂好？

[1] 自然風貌

Di Kyiu Tsông

第九章

Lo-mô-kôh li-hyang di-fông yiu cün-fông yang-li wu-k'eo yiu tu z
1. 羅馬國裏向地方有 1,7200 轉方洋里，戶口有 273,0000。都是
voh kyiao-wông kæ-kwun-go Koh-kô-go z-t'i da-kæ tu z kyiao-meng-li sin-sang bæn-go pah-sing-lah z
服教皇該管個。國家個事體，大概都是教門裏先生辦個，百姓拉是
feh tsôh-hyang gyi nyi-leng kong-z go yia feh-hyü gyi-lah ing-c'ih Pao læ Sang-i lang-zing t'ao-væn
弗作興其議論公事個，也弗許其拉印出報來。生意冷靜，討飯
ôh-to Da-kæ Yi-da-li jih-koh li-hyang ting meh-teng iao sön Lo-mô-koh de
惡多。大概以大利十國裏向，頂末等要算羅馬國了。

Kying-dzing ziu-z Lo-mô zo-læ ts'ih-zo sæn-teng K'en lah-'en mah-z-loh
京城就是羅馬，坐來七座山頂（看《約翰默示錄》XVII）。
Lo-mô dzing-li tông-ts'u-ts tsong yiu ng-loh-jih-væn nying deng-tih tao yin-dzæ pò-pò tsih-yiu jih-s-ng-væn
羅馬城裏當初子總有五六十萬人庵的，到現在巴巴只有十四五萬
kwông-kying de Ing-we keh-sing en-dông z-yün ka to yiu hyü-to nen-nyü feh-tsôh dzing-ts'ing tsæ-wô
光景了。因爲箇星庵堂寺院介多，有許多男女弗作成親，再話
dzing-li-hyang yiu-sing u-sen shü-t'u feh-hao keh-lah Lo-mô di-fông si-go cü kwu pi sang-go cü-kwu yü-kô
城裏向有星烏碎水土弗好，箇拉羅馬地方死個主顧比生個主顧愈加

to Ky'ü-leh bih-u-sen yiu hyü-to nying djông djông tao Lo-mô læ deng feh-jün nyih-kyiu-ts-dziang mæn-mæn we
多。虧了別烏碎有許多人 常常到羅馬來庖，弗然日久之長慢慢會
pin-leh ih-zo k'ong-dzing de
變勒一座空城了。

Lo-mô di-fông yiu hyü-to kwu-z-tsin-go wông-kong ngô-meng miao-yü keh-sing pi næn-kæn
羅馬地方有許多古時節個皇宮、衙門、廟宇箇星，比難間
hao-k'en yin-dzæ keh-sing kwu-tsih wa læ-kæn
好看。現在箇星古蹟還來間。

Yia-yiu hyü-to li-pa-dông tsah-kwah leh wô-wô li-li sang-weh keh-sing tu tso-leh feh-tsiao dza
也有許多禮拜堂，扎括^[1]勒華華麗麗，生活箇星都做勒弗照咋
tsing-cü Yiu ih-go li-pa dông kyiao-leh Pe-teh-dông dzong dong-kong ky'i tao wun-kong we-ts
精緻。有一個禮拜堂，叫勒彼得堂^[2]，從動工起，到完工為止，
yiu nyin iao kwun kw'e fæn-ping Kyiao-wông ing-we dong-din feh-keo ziu tsôh-c'ih
有 117 年。要管 1600,00000 塊番餅。教皇因為銅鈿弗夠，就作出
ih-yiang kwæn-diah læ eo nying-kô læ ma nying-kô yiu kwæn-diah ts'ing-ky'i-kæn shih-Wô gyi-go ze-ming
一樣關牒^[3]來，謳人家來買，人家有關牒請去間說話，其個罪名
ziu sôn z sô-diao de
就算是赦掉了。

[1] 裝飾

[2] 聖伯多祿大殿，或稱聖彼得大教堂

[3] 證書。此處指羅馬教廷發行的大赦證明書，即後世所謂贖罪券

Na-peh-leh-s koh-veng lin Si-kyi-li sôn-tsing yiu cün-fông yang-li wu-k'eo yiu
2. 那不勒斯，國份連西基里算進有 4,2000 轉方洋里，戶口有
Kying-dzing yia kyiao-leh Na-peh-leh-s ky'ü-leh bih-kôh nying yiu ho-veh tsæ-læ tsæ-ky'i
796,0000。京城也叫勒那不勒斯。虧了別國人，有貨物載來載去，
sang-i tao wa bin nao-nyih-go ziah-z peng-di nying tsing ih-ngæn-tu m-tso go dzong m-neh t'ing-meng
生意倒還便鬧熱個。若是本地人，真一眼都無做個，從無得聽聞
yiu ih-tsah jün ko-hæ ky'i tso sang-i ko
有一隻船過海去做生意過。

Na-peh-leh-s di-fông di-cing ôh-to yiu z'eo cing-leh li-'æ feh-tsiao to-siao vông-ts
那不勒斯地方，地震惡多，有時候震勒厲害。弗照多少房子
tih-tao yiu vu-ts'in-da-væn nying ah-sah de
跌倒。有無千大萬人壓煞了。

Keh tu z ing-we di-'ô yiu liu-wông teng bih-yiang tong-si læ-tih me me-ky'i-læ ziu sang-c'ih ky'i
箇都是因爲地下有硫磺等別樣東西來的焜，焜起來就生出氣
læ Ing-we keh-go ky'i ih-mun ah-feh-djü de ziu we s-teh di-yiang cing-dong Ziah-z p'ong-djöh yiu
來。因爲箇個氣一滿壓弗住了，就會使得地垵震動。若是碰着有
u-sen hao c'ih-ky'i shih-wô di ziu cing-leh ts'ô de Keh-sing t'ong nga-hyang u-sen kyiao-leh ho-sæn yia
烏碎好出去說話，地就震勒岔了。箇星統外鄉烏碎叫勒火山，也
z teng bih-go sæn ts'ô-feh-to peh-ko li-hyang k'ong-sing-go 'ô-deo z ho yiu liu-wông teng yang-k'æ-liao
是等別個山差弗多，不過裏向空心個，下頭是火，有硫磺等煬開了
zah-deo læ-tih me Keh yang-k'æ-liao-go zah-deo ziang shü ka we liu-go ming-z kyiao-leh La-va yiu
石頭來的焜。箇煬開了個石頭像水介會流個，名字叫勒喇戔^[1]，有
z-'eo pao-c'ih-læ ih-dzih liu-lôh sæn kyiah-'ô ziang ih-da ky'i-k'ang ka sih-shü z tsing li-'æ-go
時候爆出來，一直流落山腳下，像一埭溪坑介，式勢是真厲害個。

[1] lava, 現稱爲熔岩

Na-peh-leh-s siang-gying yiu ih-zo ting yiu-ming-deo ho-sæn kyiao-leh Vi-su-vi sæn keh-zo sæn
那不勒斯相近有一座頂有名頭火山，叫勒維蘇維^[1]山。箇座山
yiu z-'eo pao-c'ih-læ dön-ky'ün hyang-ts'eng tu mih-diao de nyin zin-deo yiu nying læ keh-zo
有時候爆出來，團圈鄉村都滅掉了。140 年前頭有人來箇座
sæn-kyiah-'ô læ-kæn gyüih tsing ing-we yiu hyü-to kwu-tsih peh gyi gyüih-c'ih-læ 'eo-deo yiu hyü-to nying ky'i
山腳下來間掘井。因爲有許多古蹟撥其掘出來，後頭有許多人去
tsiang keh-sing zah-deo ngô-bæn na-nyi hwe-dzing long-tsong ky'i-ko ih-pin ziu yiu ih-zo dzing-ts
將箇星石頭、瓦片、爛泥、灰塵攏總起過一邊，就有一座城子
lu-c'ih-læ lin oh-lô keh-sing tu zông-hao-s-nyiang-go Deng-zông nyin kwông-kying keh-pin yi yiu
露出來，連屋落箇星都上好斯樣^[2]個。庀晌 40 年光景，箇邊又有
ih-zo dzing-ts lu-c'ih-læ oh-lô li-hyang yiu hyü-to p'oh-s siu-li yiu tong-si nyiah-tih ôh-ziang
一座城子露出來。屋落裏向有許多魄屍，手裏有東西捏的，惡像
læ-tih tso z-ken ka-go Keh liang-zo dzing-ts-go di-fông ih-t'ah kyiao-leh Heh-kyiu-læn-eng ih-t'ah
來的做事幹介個。箇兩座城子個地方，一埭叫勒赫究蘭恩^[3]，一埭
kyiao-leh P'un-p'e-yi tu z ih-ts'in-ts'ih-pah to nyin zin-deo be keh-zo ho-sæn pao-c'ih læ-go hwe-dzing teng
叫勒潘沛以^[4]，都是一千七百多年前頭被箇座火山爆出來個灰塵等
la-va keh-sing tong-si mah-zông-tih go
喇戔箇星東西沒上的個。

[1] Vesuvius, 現譯爲維蘇威

[2] 好好的

[3] Herculaneum, 現譯爲赫庫蘭尼姆

[4] Pompeii, 現譯爲龐貝

Si-kyi-li hæ-tao z jôh Na-peh-leh-s kæ-kwun-go yiang-yiang tu teng Yi-da-li ts'ô-feh-to
西基里海島是屬那不勒斯該管個。樣樣都等以大利差弗多。

Si-kyi-li di-fông yia yiu ih-zo ho-sæn kyiao-leh Yi-da-nô sæn pi Vi-su-vi wa kao yiu z'-eo
西基里地方也有一座火山叫勒以大拿^[1]山，比維蘇維還高，有時候
pao-c'ih-læ yia keng-kô li-'æ Se-tsih keh u-sen teng hæ-k'eo lu ts'ô ih-pah to li yiu z'-eo
爆出來也更加厲害。雖即箇烏碎等海口路差一百多里，有時候
pao-c'ih-læ-go la-va keh-sing ih-dzih we liu-lôh hæ-li ky'i heh-in teng hwe-dzing ts'ô-feh-to t'in we peh gyi
爆出來個喇戔箇星一直會流落海裏去。黑煙等灰塵差弗多天會撥其
tsô-djü pun-pin wa yiu hyü-to tsing-kw'e zah-deo fi-c'ih-læ ziang fông-p'ao ka-go Yiaë-su
遮住半邊。還有許多整塊石頭飛出來，像放炮介個。耶穌 1669
nyin teng-cü yiu nyi-sæn-væn nying peh gyi mih-diao de Ing-we keh sæn-kyiah-'ò tsiu-we di-t'u jih-dzæ hao
年，薐注有二三萬人撥其滅掉了。因為箇山腳下周圍地土實在好，
keh-lah nying-kô dæn-ming ng dza p'ô-shü-shü yia dzing-gyiu yiu nying we ky'i deng-go
箇拉人家但明^[2]爾咋怕勢勢，也仍舊有人會去庖個。

[1] Etna，現譯爲埃特納

[2] 任憑

Keh-sing Lih-peh-li hæ-tao yia z Na-peh-leh-s kæ-kwun-go Keh-deo yia-yiu ih-zo ho-sæn
箇星立不里^[1]海島也是那不勒斯該管個。箇頭也有一座火山，
kyiao-leh S-tông-bo-li sæn Keh-go sæn z nyih-nyih yia-yia læ-tih dziah ho-deo yün-yün sæn-s pah
叫勒斯當婆里^[2]山。箇個山是日日夜夜來的着，火頭遠遠三四百
li-lu tu k'en-kyin go
里路都看見個。

[1] Lipari，現譯爲利帕里

[2] Stromboli，現譯爲斯特龍博利

To-s-kyüô-neh di-fông yiu cün-fông yiang-li wu-k'eo yiu pah-sing pi
3. 多斯加納地方有 5000 轉方洋里，戶口有 15,0000，百姓比
Yi-da-li nen-pin shü-vi fu-tsoh tin lih-fah yi pi gyi-lah hao-tin di-fông z voh Ao-di-li-üô
以大利南邊勢微富足點。律法又比其拉好點，地方是服奧地利亞
kæ-kwun-go yin-dzæ To-s-kyüô-neh wông z Ao-di-li-üô wông-ti zi-kô-nying
該管個，現在多斯加納王是奧地利亞皇帝自家人。

Kying-dzing kyiao-leh Veh-lo-leng-s di-fông veng-nga hao dzong-zin yiu hyü-to yiu-ming-deo-go
京城叫勒佛羅倫斯^[1]。地方分外好。從前有許多有名頭個
doh-shü-nying z-keh-deo c'ih-go
讀書人是箇頭出個。

[1] Florence, 也譯爲佛羅倫薩

Dæn-z k'o-sih ziang bih-go Lo-mô-kyiao di-fông yia z feh-hyü nying k'en Sing-kying
但是可惜像別個羅馬教地方，也是弗許人看《聖經》。

Gyiu-nyin-ts yiu ih-go cü-'eo teng kyí-go beng-yiu-kô dô-kô k'en-k'en Sing-kying kwun-fu teh-cü ziu
舊年子有一個諸侯等幾個朋友家，大家看看《聖經》，官府得知就
tsiang keh kyí-go-nying long-tsong c'ong-kyüing c'ih-ky'i de
將箇幾個人攏總充軍出去了。

4. Mi-læn teng We-ne-seh ti-di-fông yiu cün-fông yang-li wu-k'eo yiu
米蘭等韋內瑟^[1]底地方有 1,8000轉方洋里，戶口有
tu z Ao-di-li-üô kæ-kwun-go We-ne-seh kying-dzing z læ hyü-to hæ-tao zông-teng
470,0000，都是奧地利亞該管個。韋內瑟京城是來許多海島上頂，
z yiu to kwang gyiao lin-long-tih go nying-kô læ-wông tu z yüong siao-jün tsing-ziang dông-deo nying
是有 500 多梗橋連攏的個，人家來往都是用小船，正像蕩頭人
yüong gyiao-ts ka-go
用轎子介個。

[1] Venice, 現譯爲威尼斯

Yi-da-li li-hyang wa-yiu ih-go siao-koh kyiao-leh Teh-li-z-ti yia z kwe Ao-di-li-üô
以大利裏向，還有一個小國叫勒德利士底^[1]，也是歸奧地利亞
kæ-kwun-go di-fông yiu -cün-fông yang-li wu-k'eo
該管個，地方有 4000 轉方洋里，戶口有 50,0000。

[1] Trieste, 現譯爲蒂利亞斯特

Sah-r-tih-nyi-üô z dzong ih-go hæ-tao c'ih-ming-go Koh-veng yiu cün-fông
5. 撒爾的尼亞是從一個海島出名個。國份有 1,5000 轉方
yang-li wu-k'eo yiu pah-sing pi Yi-da-li bih-c'ü di-fông keng-kô ming-bah Gying-læ
洋里，戶口有 360,0000。百姓比以大利別處地方更加明白。近來
sæn-s nyin li-hyang wông-ti zi fah ih-dao ts-i cing pah-sing-lah kong-kyü nying tso-kwun hao teng gyi
三四年裏向，皇帝自發一道旨意，准百姓拉公舉人做官，好等其
dô-kô zao lih-fah bæn kong-z keh-sing
大家造律法，辦公事箇星。

Mo-neh-ko koh-veng tsih-yiu cün-fông yang-li wu-k'eo tsih-yiu kwông-kying Yia z
6. 摩納哥^[1]國份只有 52 轉方洋里，戶口只有 7000 光景。也是
zi yiu-ih-go koh-wông dæn-z ing-we koh-veng siao keh-lah yia jün-k'ao Sah-r-tih-nyi-üô pao-wu
自有一個國王，但是因爲國份小，箇拉也全靠撒爾的尼亞保護
gyi-lah-go
其拉個。

[1] 原文錯印爲 mô-neh-ko

Pô-r-mô koh-veng cūn-fông yang-li wu-k'eo yiu
7. 巴爾馬，國份 2200 轉方洋里，戶口有 46,5000。

Mo-teh-nô koh-veng yiu cūn-fông yang-li wu-k'eo yiu
8. 摩德拿，國份有 2000 轉方洋里，戶口有 40,0000。

Lu-kyüô koh-veng tsih-yiu cūn-fông yang-li wu-k'eo yiu Keh sən-t'ah di-fông
9. 盧加，國份只有 400 轉方洋里，戶口有 16,5000。箇三埧地方
tu z zi yiu ih-go koh-wông-go
都是自有一個國王個。

Sing Mô-li-nyiah koh-veng tsih-yiu cūn-fông yang-li wu-k'eo sön z pah-sing zi
10. 聖馬利涅，國份只有 22 轉方洋里，戶口 7000，算是百姓自
tso cū-i dæn-z k'ao-djôh kyiao-wông go shü-dao pao-wu gyi go Keh-t'ah di-fông koh-veng se-tsih ka
做主意，但是靠着教皇個勢道保護其個。箇埧地方國份雖即介
ih-ngæn-ngæn do lih-lih koh tao yi-kying yiu to nyin 'Ah-kôh li-hyang dzong m-neh t'ing-kyin yiu nying
一眼眼大，立立國倒已經有 1300 多年。合國裏向從無得聽見有人
bæn si-ze ko
辦死罪過。

Meng-go shih-wô

問個說話

Lo-mô koh-veng to-siao do Wu-k'eo ni Voh jü kâ-kwun go Kong-z keh-sing kwe jü bæn
羅馬國份多少大？戶口呢？服誰該管個？公事箇星歸誰辦？
Pah-sing-lah dza-go Lo-mô-koh teng bih-koh pi-ky'i-lâ dza-go Lo-mô-dzing kyin-lâ soh-go u-sen
百姓拉咋個？羅馬國等別國比起來咋個？羅馬城建來啥個烏碎？
Iah-'en Meh-z-loh yiu soh-go shih-wô tin-djôh gyi Yin-dzæ nying yiu pi kwu-z-tsin to ma Yiu
《約翰默示錄》有啥個說話點着其？現在人有比古時節多嗎？有
soh-go kwu-tsih lâ-kæn Li-pa-dông dza-go Kông-tao keh-go Pe-teh-dông dza wô-tih
啥個古蹟來問？禮拜堂咋個？講到箇個彼得堂咋話的？

Na-peh-leh-s koh-veng to-siao do Wu-k'eo ni Sang-i dza-go Di-cing to feh to Di-cing
那不勒斯國份多少大？戶口呢？生意咋個？地震多弗多？地震
z soh-go kông-kyiu Vi-su-vi sæn dza-go Sæn-kyiah-'ô yiu soh-go kwu-tsih gyüih-c'ih-lâ Yi-da-nô sæn
是啥個講究？維蘇維山咋個？山腳下有啥個古蹟掘出來？以大拿山
dza-go S-tông-bo-li sæn dza-go
咋個？斯當婆里山咋個？

Kông-tao To-s-kyüô-neh dza wô-tih

講到多斯加納咋話的 ？

Mi-læn teng We-ne-seh dza-go

米蘭等韋內色咋個 ？

Teh-li-z-ti ni

德利士底呢 ？

Sah-r-tih-nyi-üô pi Yi-da-li bih-c'ü dza-go

撒爾的尼亞比以大利別處咋個 ？

Mo-neh-ko dza-go

摩納哥咋個 ？

Pô-r-mô ni

巴爾馬呢 ？

Lu-Kyüô

盧加 ？

Mo-teh-nô

摩德拿 ？

Sing-Mô-li-nyiah

聖馬利涅 ？